

Vlaanderen
is wetenschap

Naar sterke partnerschappen in Landschapsparken: motivaties en uitdagingen

Charlotte Noël, Louise Vercruysse en Francis Turkelboom

Auteurs:

Charlotte Noël , Louise Vercruysse , Francis Turkelboom

Reviewers:

Sanne Van Donink, Sylvie Van Damme

Het INBO is het onderzoeksinstituut van de Vlaamse overheid dat via onafhankelijk toegepast wetenschappelijk onderzoek, data- en kennisontsluiting het biodiversiteitsbeleid en -beheer onderbouwt en evalueert.

Vestiging:

INBO Brussel, Herman Teirlinckgebouw, Havenlaan 88 bus 73, 1000 Brussel, België
vlaanderen.be/inbo

e-mail:

info@inbo.be

Wijze van citeren:

Noël, C., Vercruysse, L. & Turkelboom, F. (2026). Naar sterke partnerschappen in Landschapsparken: motivaties en uitdagingen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2026 (49). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: [10.21436/inbor.150515731](https://doi.org/10.21436/inbor.150515731)

D/2026/3241/257

Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2026 (49)

ISSN: 1782-9054

Verantwoordelijke uitgever:

Hilde Eggermont

Foto cover:

Maarke-Kerkem (Yves Adams / Vilda)

Dit werk valt onder een [Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

NAAR STERKE PARTNERSCHAPPEN IN LANDSCHAPSPARKEN: MOTIVATIES EN UITDAGINGEN

Charlotte Noël, Louise Vercruysse en Francis Turkelboom

10.21436/inbor.150515731

Dankwoord

Dit onderzoeksproject kadert binnen het programma 'Multifunctionele Open Ruimte' dat getrokken wordt vanuit het [team Natuur & Maatschappij](#) binnen het [Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek](#) (INBO).

We danken in de eerste plaats de deelnemers aan dit onderzoek voor hun tijd, engagement, openhartigheid en vertrouwen.

Daarnaast wensen we onze appreciatie uit te drukken voor Els Hofkens, Karl Cordemans en Simon Lox van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) die vanuit hun uitgebreide expertise en voeling met de Landschapsparken een meerstemmig klankbord vormden en het onderzoeksproces in alle fasen actief ondersteunden.

Ook een welgemeende 'dank u' aan onze collega's Sanne Van Donink en Sylvie Van Damme voor de review van het rapport en voor het aanleveren van waardevolle suggesties en opmerkingen.

Tenslotte, dank aan tal van collega's voor de technische, administratieve en layout-matige ondersteuning.

Samenvatting

Landschapsparken in Vlaanderen zijn een initiatief uit het Vlaamse regeerakkoord van 2019-2024 en hebben een juridische basis in het 'Decreet houdende de Vlaamse Parken en algemene landschapszorg' (het zogenaamde Parkendecreet van 9 juni 2023). In het Parkendecreet wordt een Landschapspark gedefinieerd als: "Een gebied met internationale uitstraling waar de langdurige wisselwerking tussen mens en natuur heeft geleid tot een specifiek landschap met belangrijke ecologische, abiotische, biotische, culturele of landschappelijke waarden en met een uitgesproken landschapskwaliteit, waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor erfgoed, recreatie, natuur, landbouw, wonen, economie en toerisme". Het heeft als doel de landschappelijke identiteit en kwaliteit van geografische gebieden te versterken, waarbinnen landschapsontwikkeling, recreatie, natuur, landbouw, wonen en toerisme in harmonie samengaan. Daartoe is een op het gebied afgestemd samenwerkingsverband noodzakelijk, ondersteund door relevante lokale en regionale belanghebbenden. Deze partijen zorgen gezamenlijk voor de verwezenlijking van ambitieuze langetermijndoelstellingen op basis van een geïntegreerde visie, dialoog en samenwerking tussen de verschillende sectoren (erfgoed, recreatie, natuur, landbouw, woningbouw, bedrijfsleven, toerisme, enz.).

Om dit te realiseren is samenwerking in brede coalities tussen diverse actoren noodzakelijk, wat in de praktijk vaak uitdagend is. Dit exploratief onderzoek heeft dan ook als doel de motivaties en uitdagingen die actoren ervaren om zich te engageren binnen deze Landschapspark-coalities in kaart te brengen. Het onderzoek vertrekt vanuit twee concrete onderzoeksvragen:

- 1) Welke **motivaties** ervaren actoren om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities?
- 2) Welke **uitdagingen** ervaren actoren om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities?

Het onderzoek hanteert een kwalitatieve benadering vanuit een symbolisch-interactionistisch perspectief, een sociologische stroming die sociale interactie beschouwt in termen van de betekenis die mensen toekennen aan handelingen en dingen. Daardoor interpreteert het individu voortdurend de symbolische betekenis van zijn of haar omgeving en handelt hij of zij op basis van deze toegekende betekenissen. In lijn met dit perspectief werd kwalitatief onderzoek gedaan om op een diepgaande manier de onderzoeksvragen te beantwoorden. Er werden 17 individuele semi-gestructureerde diepte-interviews uitgevoerd met coördinatoren en coalitiepartners verspreid over vijf verschillende (erkende en niet-erkende) Landschapspark-coalities. De data zijn geanalyseerd door middel van een inductieve thematische analyse. Op basis van deze analyses identificeren we heel wat motivaties en uitdagingen.

Motivaties om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities situeren zich op zowel actor- als coalitieniveau:

- Op **actorniveau** worden deelnemers gedreven door een intrinsieke zorg voor natuur en streekidentiteit, een relationeel verantwoordelijkheidsgevoel naar de gemeenschap, en verwachte materiële voordelen zoals structurele financiering en het aantrekken van extra middelen.

- Uitdagingen om zich te motiveren binnen Landschapspark-coalities zijn tweeledig. Enerzijds zijn er contextuele en beleidsmatige uitdagingen, waaronder grote juridische onzekerheid in een klimaat van wantrouwen, een slechte politieke timing, bestuurlijke drukte door overlappende overlegstructuren, en complexiteit bij grensoverschrijdende samenwerking. Anderzijds zijn er interne coalitie-uitdagingen, zoals de moeilijkheid om een gedragen visie te creëren bij conflicterende belangen, machtsstrijd binnen de governance-structuur, ongelijke capaciteit tussen coalitiepartners en diepgeworteld historisch wantrouwen of soms zelfs sabotage.

Een belangrijke tekortkoming van dit onderzoek is dat het een momentopname betreft van pas opgerichte coalities, waardoor eventuele succesvolle realisaties nog niet als motivatie konden meespelen. Bovendien maken de exploratieve, kwalitatieve aard en de gerichte rekrutering van dit onderzoek dat de resultaten contextspecifiek, subjectief en niet statistisch veralgemeenbaar of kwantificeerbaar zijn. Daarom is er nood aan kwantitatief onderzoek bij een bredere groep coalitiepartners om de prevalentie en het relatieve gewicht van deze motivaties en uitdagingen te meten. Voor vervolgonderzoek wordt gesuggereerd om dit onderzoek op een later tijdstip longitudinaal te herhalen om te zien hoe motivaties en uitdagingen evolueren wanneer projecten werkelijkheid worden en om te begrijpen waarom actoren langdurig geëngageerd blijven of juist afhaken.

[illegible]

Aanbevelingen voor beheer en/of beleid

Op basis van dit onderzoek formuleren we een aantal aanbevelingen om samenwerking binnen coalities te inspireren en te optimaliseren. De aanbevelingen zijn gericht naar verschillende actoren zoals 1) initiatiefnemers voor projectoproepen ter stimulering van coalities in het kader van Landschapsparken en 2) algemene aanbevelingen voor coalitievorming. Deze laatste zijn gericht naar actoren die coalitievorming los van het Landschapspark-initiatief willen stimuleren of optimaliseren en zijn ondergebracht onder volgende thema's: motivatie en gedeelde visie; vertrouwen, transparantie en governance; organisatie en efficiënt overleg; en middelen en resultaten. Aangezien verschillende aanbevelingen gebaseerd zijn op 'good practices', moeten verschillende aanbevelingen niet geïnterpreteerd worden als incentive voor het ondernemen van nieuwe acties maar eerder als incentive voor het voortzetten van eerder ondernomen acties.

1. Aanbevelingen voor initiatiefnemers voor projectoproepen ter stimulering van coalities in het kader van Landschapsparken

Aanbeveling 1: Positioneer de coalitie niet als een louter ecologisch, toeristisch of landbouwkundig project, maar als een instrument voor landschapsontwikkeling.

Identificeer een concept dat neutraal is, maar interesse opwekt vanuit verschillende sectoren. Dit spreekt een bredere groep aan. Het landschap vormt zo de gemene deler om uiteenlopende belangen zoals landbouw, recreatie en natuur te verenigen.

Aanbeveling 2: Zorg vóór de vraag naar formeel engagement voor een duidelijk, tijdig en stabiel juridisch kader en communiceer expliciet welke juridische gevolgen de erkenning wel en niet heeft.

De grootste uitdaging voor engagement binnen de coalitie was voor sommige actoren de rechtsonzekerheid. Houd bij de vraag naar engagement rekening met het feit dat rechtszekerheid voor veel actoren een belangrijke randvoorwaarde is.

Aanbeveling 3: Heb voldoende aandacht voor framing van de term Landschapspark.

De term ‘Landschapspark’ heeft onbedoeld verwarring gecreëerd in sommige coalities. Houd bij de keuze van de naam voor een coalitie-initiatief rekening met mogelijke interpretaties en associaties ervan. Communiceer proactief wat een ‘Landschapspark’ is en weerleg hardnekkige en foutieve interpretaties.

Aanbeveling 4: Respecteer het ritme van ‘bottom-up’ processen.

De tijdsdruk en politieke agenda's hebben het proces voor sommige coalities gedeeltelijk ondermijnd. Neem in rekening dat het opbouwen van vertrouwen in een regio tijd kost. De deadlines waren nu in sommige coalities te strak om een gedragen governance-structuur op te zetten, wat een uitdaging vormde om participatief te werken.

Aanbeveling 5: Werk met ‘zachte’ grenzen om flexibiliteit en initiatief te stimuleren.

Een afbakening op perceelsniveau wordt geassocieerd met harde ruimtelijke uitvoeringsplannen. Werk daarentegen met “zachte” grenzen of stippellijnen om grondeigenaars niet af te schrikken.

2. Algemene aanbevelingen voor coalitievorming

De algemene aanbevelingen voor coalitievorming die volgen worden ondergebracht onder vier thema's: motivatie en gedeelde visie; vertrouwen, transparantie en governance; organisatie en efficiënt overleg; en middelen en resultaten.

Motivatie en gedeelde visie

Aanbeveling 6: Communiceer een oproep/initiatief voor coalitievorming op een manier die appelleert aan intrinsieke, relationele en instrumentele motivaties om samen te werken.

Samenwerking binnen een coalitie is een gevolg van een combinatie van intrinsieke (immateriële relaties met de natuur/landschap), relationele (relatie met gemeenschap of organisatorische banden) en instrumentele (materiële voordelen) motivaties die zich situeren op het niveau van de individuele actor alsook op het niveau van de coalitie.

Aanbeveling 7: Positioneer de coalitie als middel om de gezamenlijke stem, uitvoeringscapaciteit en beleidsimpact van partners te versterken.

Actoren voelen zich individueel vaak machteloos of niet gehoord. Samenwerking is een manier om samen meer gewicht in de schaal te leggen. Op die manier kunnen actoren hun achterban beter vertegenwoordigen, meer politieke impact creëren en actief meewerken aan oplossingen en compromissen.

Aanbeveling 8: Werk systeemgericht en grensoverstijgend.

Administratieve, sectorale en organisatorische grenzen belemmeren de samenwerking tussen actoren binnen coalities. Benadruk daarom de meerwaarde van coalities om vraagstukken aan te pakken die de bevoegdheid van individuele actoren of organisaties overstijgen, en om samenwerking over gemeente-, gewest- en landsgrenzen heen te versterken. Zo kunnen meer systemische oplossingen worden ontwikkeld.

Vertrouwen, transparantie en governance

Aanbeveling 9: Creëer een ‘veilige haven’ waar ingezet wordt op vertrouwen en win-wins.

In een gepolariseerd landschap is er nood aan een platform voor dialoog. Faciliteer de coalitie expliciet als een veilige plek voor kennisdeling en vertrouwensopbouw. Focus daarbij op het oplossen van een herkenbare en gedeelde problematiek en op win-wins.

Aanbeveling 10: Versterk de transparantie, communicatie en inclusiviteit van de governance-structuur door duidelijke afspraken te maken over informatie-uitwisseling, participatie en aanspreekpunten binnen de coalitie.

Vermijd dominantie van één speler. De strijd om macht en controle ondermijnt de motivatie voor samenwerking. Een gepercipieerd gebrek aan transparantie en communicatie wordt gezien als een uitdaging en kan resulteren in een gevoel van uitsluiting en wantrouwen en een afname van de gedragenheid van de coalitie. Zorg ervoor dat alle coalitiepartners, inclusief oorspronkelijke coalitieleden die geen deel uitmaken van de stuurgroep of het parkbureau, systematisch toegang behouden tot vergaderverslagen, uitnodigingen en relevante besluitvormingsinformatie. Wijs daarnaast een duidelijk aanspreekpunt aan voor vragen en opvolging, en garandeer tijdige terugkoppeling op communicatie van coalitiepartners. Overweeg om formele participatiemomenten of advieskanalen te creëren waarin alle

impliceert immers een risico voor het evenwicht in belangenbehartiging en de invloed van deze coalitiepartners.

Middelen en resultaten

Aanbeveling 16: Bied financiële continuïteit

Hoewel ze ook hun verdienste kunnen hebben, is de frustratie over kortlopende projecten groot omwille van beperkte impact door een gebrek aan continuïteit. Bied op 'funderniveau' financiële continuïteit door voldoende budgettaire ondersteuning die de doorwerking van projecten kan verzekeren/consolideren op lange termijn. Benadruk dat op 'coalitieniveau' financiële continuïteit bereikt kan worden door het aantrekken van extra middelen die coalitiepartners alleen niet zouden kunnen verwerven.

Naast de korte duur van projecten is er frustratie over de versnippering van middelen. Dit kan bijvoorbeeld door de invoering van een systeem van intersectorale enveloppefinanciering. Dit stelt coalities in staat om meer integraal te werken in plaats van gedwongen te worden in sectorale hokjes.

Aanbeveling 17: Zorg voor een balans tussen “proces” en “product”.

Combineer langetermijnplanning/visievorming met concrete actie. Hoewel gebiedsgericht werken een traag proces is, is het essentieel om ook korte termijn 'wins' – concrete projecten – te realiseren. Begin met laaghangend fruit, dat voor meer dan één actor interessant is. Dit geeft actoren de ruimte om uitgaven of engagement te verantwoorden binnen de eigen organisatie en geeft energie om zich verder te engageren om de meer uitdagende doelstellingen te verwezenlijken.

English abstract

This exploratory study identifies the motivations and challenges faced by stakeholders in engaging in coalitions within the Flemish Landscape Parks. Landscape Parks are geographical areas where, through broad partnerships, actors aim for strengthening the landscape identity and quality of geographical areas, within which landscape development, recreation, nature, agriculture, housing and tourism coexist in harmony.

Using a qualitative approach (an inductive thematic analysis), 17 individual semi-structured in-depth interviews were conducted with coordinators and partners from five (recognized and non-recognized) coalitions.

Motivations for collaboration operate at two levels. At the level of actor motivations, drawing on Turkelboom et al. (2026), we distinguish three motivations that stem from 1) an actor's relationship with nature and the landscape, 2) their relationship with the community and/or their own organization, and 3) the expected material benefits. At the level of coalition motivations, we identify three motivations related to 1) the alignment of objectives, 2) the coalition structure and interactions, and 3) the coalition's achievements. Sufficient agency – such as available resources, time and mandate – is a crucial prerequisite for this commitment.

The challenges are twofold. On the one hand, there are contextual and policy-related challenges concerning the Flemish Parks Policy, challenges relating to area-based working, and challenges in cross-border collaborations. On the other hand, participants also face challenges when working together within coalitions. More specifically, these relate to challenges concerning visions and objectives; challenges concerning the governance structure of the coalitions; challenges concerning the capacity and mandate of coalition partners; challenges in engaging coalition partners and keeping them committed; and challenges arising from tensions, mistrust, resistance and even sabotage.

We conclude that successful landscape-based collaboration in Landscape Parks requires a complex balance of intrinsic, relational and instrumental motivations, but is very strongly influenced by the external policy context. Contextual uncertainties and historical mistrust have a structural impact on the internal relationship dynamics of the coalition and can seriously undermine commitment. As this qualitative study provides a snapshot of newly formed coalitions, quantitative and longitudinal follow-up research is recommended to measure the prevalence, relative weight and long-term evolution of these factors.

Inhoudstafel

1	Inleiding	11
1.1	Definitie en doel van een Landschapspark	11
1.2	Het selectieproces	12
1.3	Governance en juridisch kader	12
1.4	Probleemstelling en onderzoeksvragen	12
2	Methodologie.....	14
2.1	Onderzoeksmethoden	14
2.2	Rekrutering en overzicht deelnemers	15
2.3	Verwerking en analyse	16
2.4	Theoretisch kader	18
3	Hoofdstuk 1: Motivaties om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities	20
3.1	Motivaties op niveau van actoren.....	20
3.1.1	Relatie met natuur en landschap	21
3.1.2	Relatie met de gemeenschap en/of de eigen organisatie	22
3.1.3	Verwachte materiële voordelen	23
3.2	Motivaties op niveau van de coalitie.....	24
3.2.1	Afstemming van doelstellingen	25
3.2.2	Coalitie-structuur & interacties	26
3.2.3	Realisaties van de coalitie	29
3.3	Handelingsvermogen	30
4	Hoofdstuk 2: Uitdagingen om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities	31
1.	Contextuele en beleidsmatige uitdagingen	31
4.1.1	Vlaamse Parken Beleid.....	31
4.1.2	Uitdagingen rond gebiedsgericht werken	35
4.1.3	Uitdagingen bij grensoverstijgende samenwerkingen.....	36
2.	Uitdagingen verbonden aan het samenwerken in coalitieverband	38
4.1.4	Uitdagingen met betrekking tot visies en doelstellingen	38
4.1.5	Uitdagingen met betrekking tot de governance-structuur van de coalitie	40
4.1.6	Uitdagingen met betrekking tot de capaciteit en het mandaat van coalitiepartners	42
4.1.7	Uitdagingen om coalitiepartners te betrekken en geëngageerd te houden	43
4.1.8	Uitdagingen ten gevolge van spanningen, wantrouwen, weerstand en sabotage.....	45
5	Conclusies en discussie.....	48
6	Bijlage	53
	Interviewgids.....	53

1 INLEIDING

Het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) nam binnen haar 'Programma Multifunctionele Open Ruimte' in samenspraak met de Vlaamse Landmaatschappijcoördinatoren van de Landschapsparken het initiatief om een onderzoek te starten naar de verschillende motivaties en uitdagingen die invloed hebben op coalitievorming in het kader van Landschapsparken. De aanleiding voor het onderzoek was de recente erkenning van vijf Landschapsparken.

In wat volgt lichten we kort de definitie en doel van een Landschapspark toe, het selectieproces om een geografisch gebied te laten erkennen als Landschapspark, de governance en het juridisch kader van het Landschapspark-initiatief alsook de probleemstelling en de onderzoeksvragen.

1.1 DEFINITIE EN DOEL VAN EEN LANDSCHAPSPARK

Landschapsparken in Vlaanderen zijn een initiatief uit het Vlaamse regeerakkoord van 2019-2024 (Cordemans et al., 2025) en hebben een juridische basis in het Decreet houdende de Vlaamse Parken en algemene landschapszorg (het zogenaamde Parkendecreet van 9 juni 2023) (Vlaamse Overheid, 2023). In het Parkendecreet wordt een Landschapspark gedefinieerd als: *“Een gebied met internationale uitstraling waar de langdurige wisselwerking tussen mens en natuur heeft geleid tot een specifiek landschap met belangrijke ecologische, abiotische, biotische, culturele of landschappelijke waarden en met een uitgesproken landschapskwaliteit, waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor erfgoed, recreatie, natuur, landbouw, wonen, economie en toerisme”* (Vlaamse Overheid, 2023). Een Landschapspark is een geografisch gebied van minstens 10.000 hectare (waarvan minimaal 5.000 ha in Vlaanderen) waar mens en natuur langdurig hebben samengewerkt, wat heeft geleid tot een specifieke landschapskwaliteit. De erkenning van het Landschapspark heeft tot doel de landschappelijke identiteit en kwaliteit te versterken tot een landschap met internationale aantrekkingskracht, waarin landschapsontwikkeling, recreatie, natuur, landbouw, wonen en toerisme in harmonie samengaan. Dit in tegenstelling tot Nationale Parken, die zich specifiek richten op natuurwaarden en biodiversiteit. Het concept ‘Landschapspark’ functioneert als een kwaliteitslabel dat de transversale en verbindende rol van het landschap benadrukt, samenwerking bevordert en inzet op continue monitoring van het landschap. Daartoe is een op het gebied afgestemd samenwerkingsverband noodzakelijk, ondersteund door relevante lokale en regionale belanghebbenden. Deze belanghebbenden moeten gezamenlijk zorgen voor de verwezenlijking van ambitieuze langetermijndoelstellingen op basis van een geïntegreerde visie, dialoog en samenwerking tussen de verschillende sectoren (erfgoed, recreatie, natuur, landbouw, woningbouw, bedrijfsleven, toerisme, enz.) (Cordemans et al., 2025).

HET SELECTIEPROCES

Voormalig Vlaams Minister van Omgeving Zuhail Demir lanceerde in 2021 een oproep voor kandidaat Landschapsparken. De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) organiseerde het traject, dat bestond uit een 'bottom-up' aanpak via de volgende stappen (Cordemans et al., 2025):

- **De oproep (2021):** Dertien lokale coalities dienden een conceptnota in. Een comité van elf experts selecteerde zeven kandidaten voor de volgende fase.
- **Het masterplan (2022-2023):** De zeven overgebleven kandidaten kregen 16 maanden en een subsidie van €100.000 om een masterplan voor 24 jaar en een actieplan voor 6 jaar op te stellen. Dit proces moest co-creatief zijn en vertrekken vanuit een zogeheten landschapsbiografie.
- **De uiteindelijke erkenning (2023):** In oktober 2023 besloot de Vlaamse Regering om vijf Landschapsparken officieel te erkennen: de Vlaamse Ardennen, Haspengouw, Grenzeloos Bocageland, de Zwinstreek en de Maasvallei. De drie laatste zijn grensoverschrijdend met Nederland of Wallonië.

GOVERNANCE EN JURIDISCH KADER

Parallel aan de selectie werd een wettelijke basis gecreëerd met het 'Decreet houdende de Vlaamse Parken' (Vlaamse Overheid, 2023). Met het oog op de implementatie werd in 2024 voor elk park een parkbureau (een juridische entiteit) opgericht. Elk park krijgt structurele financiering (80% Vlaams, 20% lokaal/provinciaal) voor vier medewerkers, operationele kosten en een jaarlijks hefboomprojectbudget van €160.000 dat ze kunnen gebruiken om projecten op te zetten en te promoten. De parkbureaus hebben geen formele regelgevende of planningsbevoegdheden. De erkenning brengt dus geen extra beperkingen met zich mee voor bijvoorbeeld boeren en bedrijven (Vlaamse Landmaatschappij, z.d.; Cordemans et al., 2025).

PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

Om te bewerkstelligen dat verschillende actoren gezamenlijk zorgen voor de verwezenlijking van ambitieuze langetermijndoelstellingen op basis van een geïntegreerde visie, dialoog en samenwerking tussen de verschillende sectoren, is een op het gebied afgestemd samenwerkingsverband – verder coalitie genoemd – noodzakelijk. Echter, samenwerking aangaan binnen coalities is niet altijd vanzelfsprekend. Er bestaan voor verschillende actoren specifieke motivaties om al dan niet aan een coalitie deel te nemen, alsook specifieke uitdagingen om ze te vormen en er zich al dan niet blijvend voor te engageren.

De opstart van de Landschapsparken vormde dan ook het uitgelezen moment om dit nader te onderzoeken en zodoende 1) te reflecteren over het nieuwe instrument dat Landschapsparken zijn om (meer) gebiedsgericht te werken, 2) de kennis over motivaties en uitdagingen met betrekking tot samenwerking in coalities – ook los van de Landschapsparken – uit te breiden om zodoende gerichte aanbevelingen te formuleren om samenwerking binnen coalities te inspireren en optimaliseren evenals, 3) inzichten te bieden die kunnen dienen als basis voor verdere discussie en leeropportunities.

De concrete onderzoeksvragen waarop we een antwoord zochten waren:

- Meer specifiek onderzochten we de motivaties en uitdagingen om een coalitie te initiëren, om toe te treden tot een coalitie en om coalitiepartner te blijven binnen de coalitie. We vatten hierbij motivaties en uitdagingen breed op en onderzochten ze zowel op het niveau van het individu, op het niveau van de organisatie als op landschapsniveau. Aangezien de coalities bij de aanvang van het onderzoek nog maar recent gevormd werden, was de samenwerking in veel gevallen nog relatief recent. Dit onderzoek moet dan ook gezien worden als een exploratieve verkenning op een specifiek moment waarop de coalities nog in hun kinderschoenen stonden en aarzelend hun eerste passen zetten.

////////////////////////////////////

www.vlaanderen.be/inbo 10.21436/inbor.150515731 Pagina 13 van 57

2 METHODOLOGIE

In dit deel bespreken we achtereenvolgens de gebruikte onderzoeksmethoden, de rekrutering en het overzicht van de deelnemers, de verwerking en analyse van de interviews alsook het theoretisch kader.

2.1 ONDERZOEKSMETHODEN

Dit onderzoek sluit aan bij een sociologisch ‘symbolisch interactionistisch perspectief’ dat sociale interactie beschouwt in termen van de betekenis die mensen toekennen aan handelingen en dingen. Daardoor interpreteert het individu voortdurend de symbolische betekenis van zijn of haar omgeving en handelt hij of zij op basis van deze toegekende betekenissen (Bryman, 2004).

In lijn met dit perspectief voerden we kwalitatief onderzoek uit om op een diepgaande manier onze onderzoeksvragen te beantwoorden. Meer bepaald maakten we gebruik van individuele semi-gestructureerde kwalitatieve diepte-interviews die uitgevoerd werden door twee onderzoekers.

Semi-gestructureerde diepte-interviews zijn een kwalitatieve onderzoeksmethode die ontworpen is om ervaringen, percepties, sociale praktijken en de beleavingswereld van deelnemers systematisch te exploreren met behoud van ruimte voor analytische flexibiliteit. De interviews worden gevoerd door middel van een interviewgids met vooraf geformuleerde, open vragen die zijn afgestemd op een eventueel theoretisch kader en de onderzoeksvragen van het onderzoek. Tegelijkertijd biedt het semi-gestructureerde format de interviewer de mogelijkheid om de volgorde en formulering van vragen aan te passen, verdiepende vervolgvragen te stellen en in te spelen op nieuwe thema's die tijdens het interview naar voren komen. Deze methodologie bevordert zowel consistentie tussen interviews als sensitiviteit voor de specifieke context van een interview en voor de betekenissen die deelnemers zelf aandragen. Semi-gestructureerde interviews zijn bijzonder geschikt voor het onderzoeken van complexe, gevoelige of onvoldoende verkende fenomenen. Ze bieden deelnemers de ruimte om hun perspectieven in eigen bewoordingen en met een zelf bepaalde mate van diepgang met de onderzoekers te delen (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006; Kvale & Brinkmann, 2009; Howitt, 2019).

We kozen voor individuele semi-gestructureerde diepte-interviews en niet voor focusgroepen omdat motivaties en uitdagingen heel persoonlijk kunnen zijn en omdat ervaringen met betrekking tot het samenwerken in coalitieverband mogelijks heel gevoelig en emotioneel geladen zijn. Een individueel interview biedt meer veiligheid en geborgenheid aan de deelnemer zodat die vrijuit kan praten.

Een semi-gestructureerde interviewgids (zie bijlage) vormde de leidraad voor de interviews. In lijn met onze onderzoeksvragen, kwamen volgende thema's aan bod: identificatie van actoren binnen de coalitie en het traject van coalitievorming; motivaties, barrières en uitdagingen met betrekking tot samenwerking binnen de coalitie; en gepercipieerd succes van de coalitie en idealisatie. De interviewgids volgde een trechtermethode: waarbij de onderzoeksonderwerpen eerst algemeen en later specifiek besproken werden. We peilden eerst naar spontane

associaties, waarop later in het interview doorgevraagd werd. Pas daarna werden specifieke topics afgetoetst bij de deelnemer door middel van specifieke vragen en bijvragen.

2.2 REKRUTERING EN OVERZICHT DEELNEMERS

Om een zo groot mogelijke diversiteit aan percepties en ervaringen te capteren die motivaties en uitdagingen om samen te werken binnen coalities kunnen beïnvloeden, werden verschillende soorten coalities alsook verschillende actoren binnen deze coalities gerekruteerd. Meer concreet gebeurde de dataverzameling op basis van 17 individuele semi-gestructureerde diepte-interviews aan de hand van een combinatie van een pragmatische steekproef (*convenience sample*¹) en een sneeuwbalsteekproef (*snowball-sampling*²) met zowel de coördinator als coalitiepartners binnen vijf verschillende erkende of niet-erkende coalities (zie Tabel 1). Deze steekproef bood voldoende variatie om de onderzoeksvragen te beantwoorden en een voldoende grote saturatie in de ervaringen en percepties te bereiken.

De onderzoekers organiseerden de rekrutering zelf, hoofdzakelijk via e-mail. In eerste instantie werden coördinatoren van de coalities gecontacteerd met de vraag te willen deelnemen aan een interview van 90 minuten. We deden interviews met vijf coördinatoren. In drie van de vijf coalities deden we daarna interviews van ongeveer 60 minuten met telkens vier coalitiepartners uit verschillende sectoren en met een verschillende graad van enthousiasme omtrent het samenwerken binnen de coalitie. De coördinatoren uit coalitie 2 en coalitie 5 gaven aan dat ze liever geen coalitiepartners engageerden voor een interview uit angst om hun coalitiepartners te overvragen. Geen van de gecontacteerde coördinatoren of coalitiepartners weigerde om deel te nemen aan het onderzoek.

De vijf bevroagde coalities, werden dus niet allemaal op dezelfde manier onderzocht. In drie coalities werden naast de coördinator telkens vier coalitiepartners geïnterviewd. Bij twee coalities werden uitsluitend de coördinatoren bevroagd. Daardoor werd op basis van de interviews met de coördinatoren uit die twee coalities vooral het perspectief van de coördinator zelf en niet van de bredere coalitie meegenomen.

Aangezien de onderzoekers een voorkeur hadden voor fysieke interviews waren ze zeer flexibel in waar en wanneer de interviews doorgingen. Vijftien interviews vonden fysiek plaats op het werk- of thuisadres van de deelnemer, de andere twee interviews werden omwille van praktische redenen online via Google Meet of Teams uitgevoerd. De interviews vonden op vrijwillige basis plaats tussen december 2023 en maart 2025.

¹ Een pragmatische steekproef is een steekproef waarbij de steekproef wordt getrokken uit dat deel van de populatie dat direct beschikbaar is (Mortelmans, 2020). In het kader van dit onderzoek gaat het over de 'officiële' coalities die zich vormden in het kader van de Landschapsparken.

² Een sneeuwbal-steekproef is een steekproeftechniek waarbij bestaande deelnemers nieuwe deelnemers werven uit hun kennissenkring. De steekproefgroep groeit daardoor als een rollende sneeuwbal. Naarmate de steekproef groter wordt, worden er voldoende gegevens verzameld om bruikbaar te zijn voor onderzoek (Mortelmans, 2020). In het kader van dit onderzoek werden eerst de coördinatoren van de verschillende coalities gerekruteerd en zij hielpen bij het doordacht selecteren van andere coalitiepartners.

In tabel 1 en 2 is een overzicht van de deelnemers opgenomen.

Tabel 1 Overzicht deelnemers per coalitie

Coalities	Deelnemers
Coalitie 1	1 coördinator 4 coalitiepartners
Coalitie 2	1 coördinator
Coalitie 3	1 coördinator 4 coalitiepartners
Coalitie 4	1 coördinator 4 coalitiepartners
Coalitie 5	1 coördinator
TOTAAL	17 deelnemers

Deze deelnemers waren actief in verschillende soorten organisaties en sectoren.

Tabel 2 Overzicht deelnemers per sector

Organisaties en sectoren	Deelnemers
Provincie	4 deelnemers
Landbouw	2 deelnemers
Lokale besturen	4 deelnemers
Vlaamse Overheid	1 deelnemer
Regionaal Landschap	3 deelnemers
Toerisme	1 deelnemer
Natuur	2 deelnemers

2.3 VERWERKING EN ANALYSE

Voor aanvang van het interview werd er met de deelnemer een informatiefiche overlopen en gevraagd om een geïnformeerde toestemming te ondertekenen. Aan de deelnemers werd gevraagd om een opname te mogen maken. Zestien deelnemers stemden daarmee in, één deelnemer weigerde toestemming te geven om het interview op te nemen. Van dit interview werden tijdens en meteen na het interview gedetailleerde nota's gemaakt.

Tijdens de datacollectie werden de uitgevoerde interviews conform met de GDPR-wetgeving veilig bewaard en verwerkt zodat ze bruikbaar waren voor de analyses. De opnames werden getranscribeerd via een AI-gestuurde software (Transkriptor) en gepseudonimiseerd. De transcriptie diende als basis voor een thematische analyse.

Een thematische analyse is een methode om kwalitatieve gegevens samen te brengen, te organiseren en te interpreteren. Het doel is om de verzamelde data zeer gedetailleerd te exploreren. Daarbij worden thema's, ideeën en patronen in of vanuit die data geïdentificeerd, die de basis vormen voor de rapportage (Howitt, 2019). Deze thematische analyse had tot doel om op een systematische wijze de grote thema's uit de interviews te identificeren. Daarbij werd op een inductieve manier te werk gegaan. Een thematische analyse is een iteratieve methode: de onderzoeker werkt heen en weer tussen de ruwe data en de aangemaakte codes en (sub)thema's. Daarbij blijft de onderzoeker aanpassingen aan codes en (sub)thema's maken zolang de *goodness of fit* tussen deze elementen en de ruwe data geoptimaliseerd kan worden.

In dit rapport maken we af en toe gebruik van citaten waarbij we omwille van privacyredenen en om de pseudonimisering van de deelnemers te garanderen, op geen enkele manier refereren naar de deelnemer die de uitspraak gedaan heeft. Zodoende kunnen citaten van eenzelfde deelnemer niet aan elkaar gekoppeld worden en is het risico op identificatie van de deelnemer kleiner. De gebruikte citaten werden af en toe lichtjes aangepast om de leesbaarheid te vergroten zonder de inhoud te vervormen. De in dit rapport gepubliceerde citaten werden voor opname in dit rapport steeds eerst ter goedkeuring voorgelegd aan de deelnemer die de uitspraak deed.

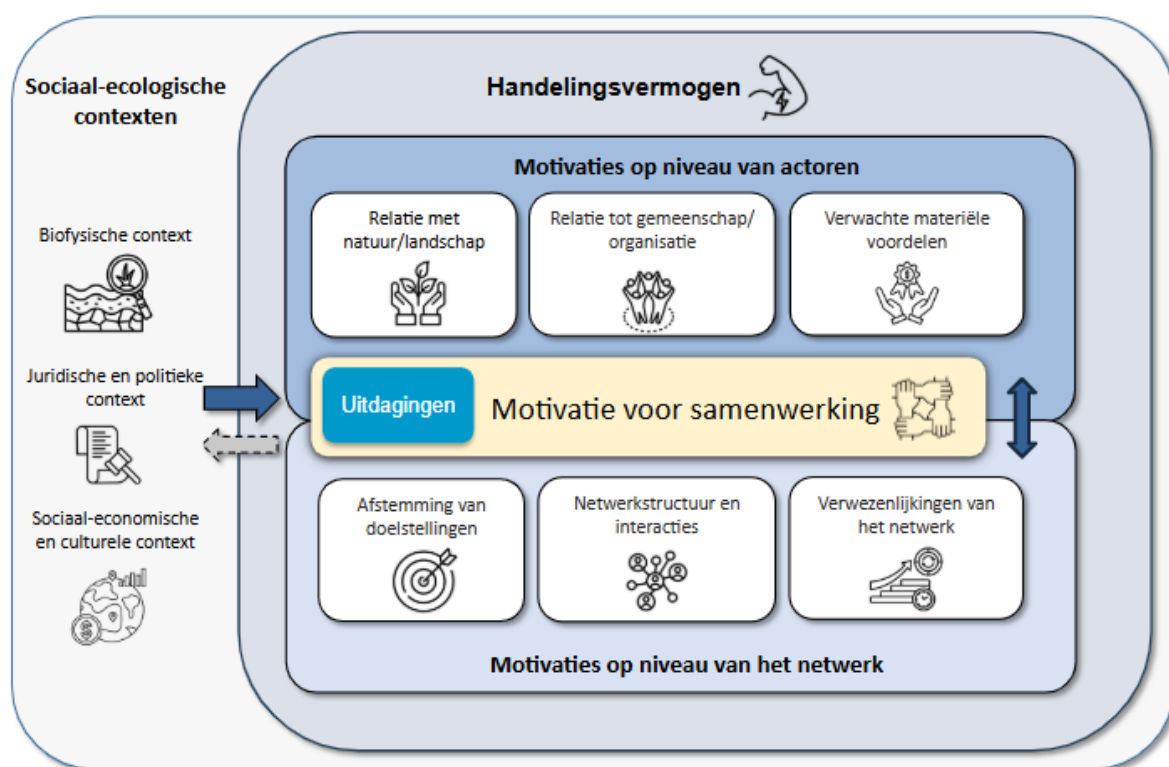
We geven mee dat het bij kwalitatief onderzoek niet de bedoeling is om bevindingen te kwantificeren maar om het goed begrijpen van wat de leefwereld, percepties en ervaringen van deelnemers zijn. Deze inzichten kunnen desgewenst in vervolgonderzoek gekwantificeerd worden, maar dit maakt geen deel uit van het huidige onderzoek. Verder is het belangrijk mee te geven dat deelnemers hun eigen persoonlijke ervaringen en percepties met de onderzoekers deelden en dat deze ervaringen en percepties - desondanks ze soms verbonden zijn met de organisatie of sector waarbinnen de deelnemer actief is - niet veralgemeend kunnen worden voor de hele organisatie of sector. Deze ervaringen en percepties zijn zeer persoonlijk en subjectief en wijken mogelijks af van de ervaringen en percepties van andere coalitiepartners.

In dit rapport komen de volgende termen regelmatig aan bod: deelnemers, coalitiepartners en actoren. Deze termen benoemen grotendeels dezelfde groep personen maar leggen een ander accent.

Het woord 'deelnemers' wordt voornamelijk vanuit een methodologische invalshoek gebruikt. Met 'deelnemers' bedoelen we de deelnemers aan dit onderzoek die deelnamen aan een individueel-diepte-interview. Aangezien we interviews deden met 'actoren' binnen coalities, die tevens 'coalitiepartners' zijn binnen deze coalities, zijn 'deelnemers' ook 'coalitiepartners' en 'actoren'. Coalitiepartners en actoren zijn in dit rapport synoniemen maar 'actoren' wordt vaker gebruikt om op een meer algemene, generaliserende manier over de deelnemers te spreken, daar waar 'coalitiepartners' vaak meer gebruikt wordt vanuit een concrete situatie of ervaring die de deelnemers met de onderzoekers deelden.

2.4 THEORETISCH KADER

Voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag (Welke motivaties ervaren actoren om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities?) betrokken we het analytisch kader van een internationale review paper over motivaties voor landschapcoalities (Turkelboom et al., 2026). Dit analytisch kader kwam tot stand op basis van een literatuurreview die een overzicht biedt van wetenschappelijk onderzoek naar de redenen waarom actoren ervoor kiezen om samen te werken in multifunctionele beschermde landschappen. Het analytisch kader beschouwt de motivatie voor samenwerking als een dynamische wisselwerking tussen motivaties op actorniveau (variërend van immateriële relaties met de natuur/landschap (intrinsieke motivaties), relatie met gemeenschap of organisatorische banden (relationele motivaties) tot materiële voordelen (instrumentele motivaties)) en motivaties op netwerkniveau³ (gedeelde doelen, onderlinge afhankelijkheid, vertrouwde netwerken, effectieve interacties en duidelijke resultaten). Deze motivaties worden verder gevormd door bredere contexten zoals handelingsvermogen, wettelijke kaders, sociale en politieke context, de sociaaleconomische omstandigheden en biofysische contexten.

Figuur 1 Analytisch kader voor het analyseren van factoren die van invloed zijn op de motivatie voor samenwerking op landschapsniveau (Turkelboom et al., 2026)

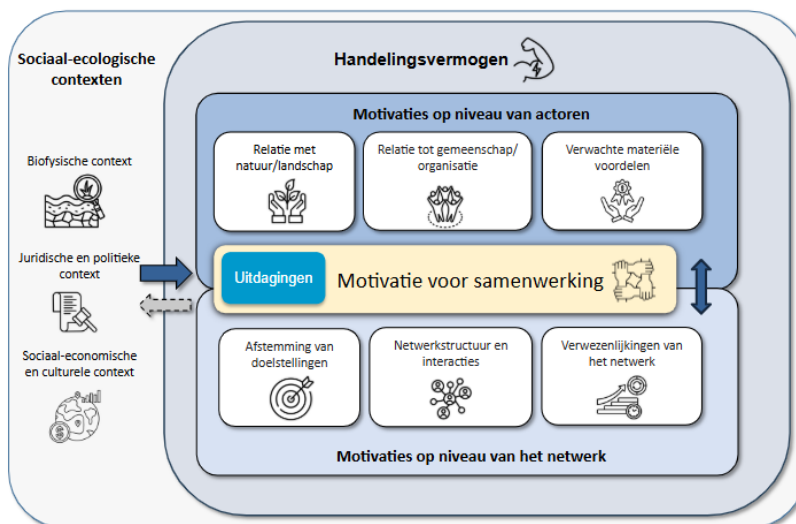
De thematische analyse van motivaties binnen coalities gebeurde inductief en de geïdentificeerde thema's werden later in het analytisch kader geplaatst. Voor het beantwoorden van de tweede onderzoeksvraag (Welke uitdagingen ervaren actoren om zich

³ In het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) spreekt men over motivaties op niveau van het netwerk. Doorheen dit rapport spreken we niet over 'netwerken' maar over 'coalities'.

3 HOOFDSTUK 1: MOTIVATIES OM ZICH TE ENGAGEREN BINNEN LANDSCHAPSPARK-COALITIES

In dit eerste hoofdstuk beantwoorden we de eerste onderzoeksvraag: “Welke motivaties ervaren actoren om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities?”.

We gaan eerst in op de motivaties op het niveau van actoren, daarna op de motivaties op het niveau van de coalitie. Ook gaan we kort in op het belang van handelingsvermogen⁴.

Figuur 2 Analytisch kader voor het analyseren van factoren die van invloed zijn op de motivatie voor samenwerking op landschapsniveau (Turkelboom et al., 2026)

3.1 MOTIVATIES OP NIVEAU VAN ACTOREN

In het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) wordt een onderscheid gemaakt tussen motivaties op het niveau van de actoren en motivaties op het niveau van de coalitie. In deze paragraaf gaan we in op de eerste groep motivaties, namelijk motivaties op het niveau van actoren.

Volgens Turkelboom et al. (2026) zijn actor-motivaties factoren op actorniveau die een actor kunnen stimuleren om samen te werken. Het gaat over individuen of groepen zoals *grassroots*-organisaties, maatschappelijke organisaties, particuliere bedrijven, enz. Binnen het segment van actormotivaties onderscheiden Turkelboom et al. (2026) drie motivaties die hun oorsprong vinden in 1) de relatie van een actor met natuur en landschap, 2) de relatie met de

⁴ Zoals in de methodologie aangegeven (zie theoretisch kader), presenteren we de resultaten aan de hand van het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026). We gebruiken met andere woorden dit kader als hoofdstructuur (3.1.1.; 3.1.1.1.) en plaatsen onze bevindingen daar onder. De titeltjes die niet voorafgegaan worden door een cijfer, zijn de codes die we uit de thematische analyse haalden.

gemeenschap en/of de eigen organisatie en 3) de verwachte materiële voordelen. In wat volgt gaan we in op alledrie deze actormotivaties.

3.1.1 Relatie met natuur en landschap

Volgens Turkelboom et al. (2026) behelst de relatie met natuur en landschap de immateriële relaties van actoren met de natuur die hen motiveren om samen te werken. De term 'natuur' moet daarbij ruim worden geïnterpreteerd. Voorbeelden zijn bossen, wetlands, groene en blauwe netwerken, biodiversiteit, aanwezigheid van waardevolle soorten, waterkwaliteit, landschapskwaliteit, enzovoort (Turkelboom et al., 2026).

De actoren die aan natuur en landschap gerelateerde motivaties vermelden, zijn voornamelijk terreinbeherende verenigingen, specifieke overheidsorganisaties voor natuur en coördinatoren. Vanuit hun relatie met natuur en landschap zijn deze actoren gemotiveerd om samen te werken rond de grotere thema's van natuurontwikkeling, natuurbehoud alsook rond de bescherming en verbetering van het landschap in functie van de identiteit van de streek en de ontwikkeling van een streekidentiteit.

3.1.1.1 Natuurontwikkeling en -behoud

De eerder vermelde actoren ervaren grote uitdagingen met betrekking tot natuur zoals onder andere de Europese natuurdoelen, het werken aan habitat-herstel, verbetering van waterkwaliteit, de vergroting van de natuurlijke oppervlakte, de bescherming van de biodiversiteit, het creëren van robuuste ecologische verbindingen, het creëren van houtkanten en bomen, de recreatieve druk op kwetsbare natuureservaten, de aantasting van de streekidentiteit, het bufferen van water, habitatontwikkeling voor specifieke soorten,... Het Landschapspark wordt gezien als een hefboom voor natuurontwikkeling en -behoud en motiveert actoren om zich te engageren binnen de coalitie.

Bij natuurontwikkeling ligt de focus op het genereren van extra natuur (aanleggen van houtkanten, bomen planten,...), het creëren van ecologische verbindingen (over reservaatgrenzen, administratieve grenzen of nationale grenzen heen) alsook het afstemmen van natuurbeheer over landelijke of bevoegdheidsgrenzen heen. Een andere aan natuur gerelateerde motivatie is het aanpakken van milieu- en klimaatuitdagingen om zo de natuur binnen de streek te beschermen en te verbeteren. Dit kan gerealiseerd worden door het samen zoeken naar oplossingen voor onder meer het vasthouden en bufferen van water in het landschap, de erosieproblematiek, de vervuiling van waterlopen en de stikstofproblematiek.

3.1.1.2 Bescherming en verbetering van het landschap in functie van de identiteit van de streek en de ontwikkeling van een streekidentiteit

Streekontwikkeling omvat niet alleen ecologische aspecten, maar ook de kwaliteit en identiteit van het landschap. Bebouwing en ruimtelijke ordening bepalen in belangrijke mate de herkenbaarheid en belevingswaarde van de streek. Zonder afstemming dreigt volgens sommige actoren een verlies aan identiteit door versnipperde en weinig samenhangende ruimtelijke keuzes. Het landschap en de lokale identiteit vormen een intrinsieke motivatie voor coalitiepartners om zich te engageren vanuit de wens om de eigenheid en het waardevolle karakter van de streek te beschermen en te behouden. Vooral in de regio's waar de streekidentiteit minder sterk zou leven, bestaat de motivatie om via de coalitie de identiteit van het landschap maar ook van de dorpskernen die mee het landschapsbeeld bepalen, te

beschermen en de authenticiteit ervan te bewaren (bijvoorbeeld het behoud van kleinschalig bocagelandschap met houtkanten en open kouters, coherent dorpsbeeld (*“in plaats van hier een villa in Spaanse stijl, en daar een blokkedozeke”*)). Andere coalitiepartners ervaren het ontbreken van een streekidentiteit. Bij deze coalitiepartners ligt de focus dan ook meer op het creëren van een streekidentiteit en op de ambitie om de streek meer een *“gezicht te geven”*. Het Landschapspark vormt dan de basis voor een nieuw landschappelijk verhaal dat moet bijdragen aan ieders streekidentiteit.

3.1.2 Relatie met de gemeenschap en/of de eigen organisatie

Volgens het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) vormt de relatie met de (lokale) gemeenschap en/of de eigen organisatie ook een factor op actorniveau die kan motiveren om samen te werken. De term ‘gemeenschap’ moet daarbij breed worden geïnterpreteerd en kan het volgende omvatten: een dorp, soortgelijke grondgebruikers, informele organisaties, een politieke achterban,... (Turkelboom et al., 2026).

Talrijke en diverse deelnemers vermelden aan de gemeenschap en/of de eigen organisatie gerelateerde motivaties. Het gaat onder andere over lokale besturen, intercommunales en provinciale diensten, grensoverstijgende partners en verschillende middenveldorganisaties zoals Natuurpunt, Boerenbond en erfgoedorganisaties. Deze actoren worden gemotiveerd door het gevoel dat je als actor een verantwoordelijkheid op te nemen hebt naar je gemeenschap toe, de overtuiging dat door brede samenwerking argumenten makkelijker ingang vinden en omdat ze het Landschapspark percipiëren als een opportuniteit om de belangen van de lokale gemeenschap op hogere beleidsniveaus beter te verdedigen.

3.1.2.1 Gevoel dat je als actor een verantwoordelijkheid op te nemen hebt naar je gemeenschap toe

Bij verschillende actoren leeft het idee dat je er als organisatie gewoon bij moet zijn. Deelname wordt gezien als een vanzelfsprekende verantwoordelijkheid om mee richting te geven aan nieuwe ontwikkelingen in het gebied, in plaats van die enkel te ondergaan. Daarnaast biedt deelname de mogelijkheid om op te volgen in welke mate de vooropgestelde doelstellingen effectief worden waargemaakt. Dit verantwoordelijkheidsgevoel heeft betrekking tot het Landschapspark in het algemeen of tot de specifieke achterban van actoren binnen de coalitie. Zo betekent deelname voor landbouworganisaties bijvoorbeeld dat zij hun achterban een stem kunnen geven en zodoende bezorgdheden van boeren kunnen inbrengen in het overleg. Daardoor wordt het mogelijk om belangen zichtbaar te maken en mee te wegen in beslissingen die een directe impact hebben op hun dagelijkse praktijk.

3.1.2.2 Argumenten makkelijker ingang doen vinden door brede samenwerking

Deelnemers ervaren dat een organisatie die vanuit haar eigen expertise communiceert, soms moeite heeft om de complexiteit van een problematiek overtuigend over te brengen. Argumenten rond natuur, landbouw en landschap vinden vaak meer ingang wanneer ze niet vanuit één sector of organisatie worden gebracht, maar ingebed zijn in een breder streekverhaal. Thema's waar individuele organisaties al jaren aan werken – zoals groenblauwe netwerken of natuurversterking – die ook andere sectoren ten goede komen, krijgen binnen zo'n samenwerkingsverband meer draagvlak en hebben een grotere kans op realisatie. Deze thema's worden dan niet langer gezien als “extra eisen”, maar als investeringen in leefbaarheid, klimaatbestendigheid en economische veerkracht. Coalities worden gezien als

een instrument om die verbreding te realiseren. Wanneer kennis wordt ingebed in een gedeeld verhaal en een breed netwerk van actoren, ontstaat er meer politieke en maatschappelijke ruimte om structurele veranderingen door te voeren.

“Als we voor akkervogels aan natuurversterking werken, dan komt dat ook landbouw ten goede. Maar dat wordt niet vaak zo begrepen.. Een aantal burgemeesters zeggen “Akkervogels, dat is omdat hier zoveel kraaien zitten. We zouden meer de jagers moeten motiveren om kraaien af te schieten zodat er meer akkervogels zijn.” Wanneer we zulke omgekeerde redeneringen vanuit onze organisatie louter vanuit de insteek ‘natuur’ vertellen dan heeft dat minder impact dan wanneer dat vanuit een streekverhaal wordt gebracht. Dus dat masterplan rond blauwgroene netwerken, daar zaten echt wel dingen waar we als organisatie al jaren aan proberen te werken maar om dat echt breder gedragen en gerealiseerd te krijgen, vind ik zo een Landschapspark wel de manier.”

3.1.2.3 Landschapspark als opportuniteit om de belangen van de lokale gemeenschap op hogere beleidsniveaus beter te verdedigen

Sommige coalitiepartners zien het ‘statuut’ van Landschapspark en het feit dat het een coalitie is bestaande uit verscheidene lokale actoren als een middel om zich te differentiëren van andere meer lokale en meer gefragmenteerde entiteiten (streek, provincie, andere lokale actoren,...). Het feit dat een netwerk van coalitiepartners iets komt bepleiten “in Brussel” zou meer geloofwaardig zijn en meer gewicht in de schaal (moeten) kunnen leggen dan wanneer een geïsoleerde individuele actor dit zou doen. Zo hoopt bijvoorbeeld één van de actoren dat de erkenning tot Landschapspark een bevestiging is van de intentie om voorzichtig om te gaan met het landschap en dat vanuit die ambitie er misschien wel uitzonderingen gemaakt kunnen worden op algemene decretale bepalingen (bijvoorbeeld rond stikstof).

3.1.3 Verwachte materiële voordelen

De (verwachte) materiële voordelen zijn volgens Turkelboom et al. (2026) de huidige of verwachte materiële voordelen die de samenwerking zal opleveren en die actoren kunnen motiveren om samen te werken.

Verwachte materiële voordelen spelen binnen de Landschapsparken een cruciale rol voor zowat alle soorten actoren om zich te engageren binnen het Landschapspark. Verwachte materiële voordelen werken als een extra stimulator en worden gepercipieerd als een noodzakelijke hefboom om de eerder vermelde motivaties te (kunnen) realiseren. Zonder de structurele middelen en de belofte van extra investeringen zouden veel coalitiepartners – vooral maar niet uitsluitend lokale besturen en private actoren – het zware engagement en de tijdsinvestering niet kunnen of willen rechtvaardigen binnen de eigen organisatie. Meer specifiek vormen een meer structurele financiering, meer capaciteit om nieuwe subsidies aan te trekken en verwachte sectorale economische voordelen een motivatie om zich te engageren binnen de coalitie.

3.1.3.1 Meer structurele financiering

De erkenning als Landschapspark brengt een aanzienlijke structurele subsidie met zich mee, voornamelijk voor personeels- en werkingskosten. Deze middelen worden gezien als een startbudget dat over een lange periode beschikbaar is. Dit biedt een financiële continuïteit waardoor een meer structurele werking gewaarborgd kan worden die niet realiseerbaar is via de meer courante kortlopende projecten. De erkenning tot Landschapspark resulteert ook in structurele financiering voor sommige organisaties waardoor er gemoedsrust is voor de

organisatie zelf en deze haar werknemers kan behouden en hen een lange-termijn perspectief kan bieden.

3.1.3.2 Meer capaciteit om nieuwe subsidies aan te trekken

Naast de financiële continuïteit door structurele financiering, zien coalitiepartners het Landschapspark als een vehikel om andere, grotere budgetten binnen te halen. Het parkbureau kan zich bezighouden met het schrijven van complexe dossiers voor bijvoorbeeld Interreg, Leader of Toerisme Vlaanderen, waardoor de initiële financiële investering wordt vermenigvuldigd.

Wat de coalitiepartners motiveert is het effect dat deze structurele en (potentieel) extra financiering heeft, namelijk het vergroten van capaciteit om zaken te verwezenlijken, versneld beleidsdoelstellingen uitvoeren, het vergroten van impact door geïntegreerd te werken, de continuïteit van projecten waarborgen, het (kunnen) koesteren van hogere ambities alsook het door minder financiële afhankelijkheid selectiever kunnen zijn in op welke projectoproepen ingegaan wordt. Dit contrasteert schril met de bestaande realiteit. Daarin worden soms plannen gemaakt die uiteindelijk in “de frigo” belanden, omdat de financiële middelen ontbreken om ze uit te voeren of omdat organisaties voortdurend hun focus moeten verleggen en nieuwe doelstellingen moeten formuleren in functie van kortlopende projectoproepen.

“Dat je niet constant van thema moet switchen of weer flexibel moet meebewegen met nieuwe doelstellingen en strakke deadlines is een enorme meerwaarde van een structurele werking.”

3.1.3.3 Sectorale economische voordelen

Voor specifieke sectoren zijn er gerichte materiële verwachtingen. Zo is er bijvoorbeeld bij actoren in de landbouwsector de hoop op betere of meer langdurige beheersovereenkomsten, vergoedingen voor ecosysteemdiensten – zoals het onderhoud van houtkanten – en een “kleinschaligheidsvergoeding”. Ook wordt door verschillende actoren een potentiële economische win-win gezien tussen toerisme, erfgoed en ondernemerschap. De erkenning tot Landschapspark zou zo kunnen dienen als een kwaliteitslabel dat “meerwaardezoekers” aantrekt, wat de lokale horeca en handel ten goede komt wanneer streekproducten en afzet gecreëerd kunnen worden. In één coalitie leidde dit bijvoorbeeld tot de ontwikkeling van honderden nieuwe streekproducten in samenwerking met de gastronomie (pralines en droge worsten met kruiden die al in de Middeleeuwen in de streek gebruikt werden, nieuwe cocktails en garnaalkroketten,...).

3.2 MOTIVATIES OP NIVEAU VAN DE COALITIE

Zoals eerder aangegeven wordt in het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) een onderscheid gemaakt tussen motivaties op het niveau van de actoren en motivaties op het niveau van de coalitie. In deze paragraaf gaan we in op deze tweede groep motivaties, namelijk de motivaties op het niveau van de coalitie.

Volgens Turkelboom en al. (2026) zijn coalitie-motivaties kenmerken van een coalitie die een actor motiveren om zich aan te sluiten bij een coalitie zoals een Landschapspark. Binnen het segment van de coalitie-motivaties onderscheiden ze drie motivaties die gerelateerd zijn aan 1) de afstemming van doelstellingen, 2) de coalitie-structuur en interacties en 3) de realisaties van de coalitie. In wat volgt gaan we in op alledrie deze coalitie-motivaties.

////////////////////

Een geïntegreerd beleidskader op streekniveau is noodzakelijk om overzicht te creëren, synergieën te benutten en coherente keuzes te maken. Dit geldt bijvoorbeeld voor thema's zoals waterbeheer, waar gezamenlijke oplossingen enkel mogelijk zijn wanneer projecten en sectoren op elkaar worden afgestemd.

3.2.1.4 Bevorderen van dialoog en verminderen van polarisatie

Het Landschapspark kan volgens verschillende actoren een forum bieden voor kennisdeling en het doen ontstaan van wederzijds begrip. Daardoor kan het vertrouwen tussen betrokken actoren groeien en kunnen conflicten vermeden of constructief aangepakt worden. Op die manier kan er potentieel ruimte ontstaan voor een breed gedragen toekomstvisie, waarin er respect is voor ieders noden en uitdagingen.

3.2.1.5 Het creëren van win-win situaties

3.2.2 Coalitie-structuur & interacties

Op het moment dat de interviews voor dit onderzoek plaatsvonden, waren de erkende Landschapsparken volop bezig met het opzetten of consolideren van een organisatiestructuur.

www.vlaanderen.be/inbo

3.2.2.1 Coalitie-structuur

houdt echt geen rekening met die administratieve grenzen. Dus het was voor ons heel belangrijk om de grenzen te overstijgen en vanuit het landschap en het sociaal weefsel te vertrekken."

Ook het landschap en de daarbij horende uitdagingen – zoals waterbeheer en klimaatadaptatie – zijn grensoverstijgend van aard. Waterstromen, droogte, overstromingen en verzilting stoppen niet aan staats- of regiogrenzen. Eenzijdige maatregelen, bijvoorbeeld inzake peilbeheer, hebben onvermijdelijk effecten aan de andere kant van de grens. Dit creëert een wederzijdse afhankelijkheid die samenwerking niet enkel wenselijk, maar ook noodzakelijk maakt.

“Vooral het waterverhaal en het natuurverhaal. Hoe kunnen we van grensoverschrijdend ecologische verbindingen, stapstenen maken? De natuur stopt niet aan de grens. Door het Landschapspark Zwinstreek grenzeloos te bekijken, komt de opwaardering van de natuur optimaal tot zijn recht.. Natuurherstel zorgt in ons geval ook voor kustbescherming en klimaatoptimalisatie. Bij bv. duinherstel zetten we in op de sponswerking van onze gemeente maar deze stopt uiteraard niet aan onze grenzen. Dus samenwerken met de buurgemeenten zorgt ervoor dat we allen samen de verdroging aanpakken. De coalitie binnen het Landschapspark Zwinstreek versterkt deze samenwerking. Hoe meer we aan natuurherstel doen, hoe gunstiger het effect op het grondwaterpeil.”

Verskillende actoren ervaren het ontbreken van een platform om structureel in overleg te treden met collega's uit aangrenzende regio's of landen en hopen door zich te engageren in grensoverstijgende coalities dit toch te kunnen verwezenlijken.

“Bestuurders, die vinden het heel interessant om hun collega’s te zien binnen de context van het Landschapspark. Er zijn geen andere tafels waarin burgemeesters van de beide oevers elkaar ontmoeten. Alles is landelijk georganiseerd. Alles. En ook de Vlaamse Overheid kijkt naar binnen, niet naar buiten. Dat is meteen een aanbeveling hè. Als Vlaanderen rond landschappen actief wil zijn, door het Parkendecreet en door projecten, en het gaat over landschap, dan is dat de facto grensoverschrijdend.”

Een andere motivatie is de ervaring dat succes van projecten niet enkel afhangt van ideeën of middelen, maar ook in sterke mate van **continuïteit, eigenaarschap en professionele opvolging**. De in de tijd beperkte projectfinanciering van bijvoorbeeld Leader-projecten maakt structurele verankering van resulterende projectrealisaties moeilijk waardoor initiatieven na afloop van de subsidieperiode vaak stilvallen. Projecten worden wel opgestart, maar niet ingebed in een duurzaam kader. Actoren zien in het Landschapspark een opportuniteit om wel een duurzaam kader te creëren waarbinnen een coördinator en/of parkbureau vanuit een duurzame functie en een duidelijk mandaat voor continuïteit kan zorgen. Immers, het trekken van een project is een volwaardige job die tijd, expertise en continu engagement vergt.

3.2.2.2 Coalitie-interacties

Samenwerken binnen coalities motiveert actoren omwille van de verwachting te kunnen genieten van een leerproces dat leidt tot het elkaar leren kennen, kennisuitwisseling, innovatie en vertrouwen.

Voor veel actoren – een beetje afhankelijk van hun engagement in voorgaande coalities – is het **elkaar beter leren kennen en van elkaar leren** een grote motivatie opdat ze niet telkens “het warm water opnieuw moeten uitvinden”. Ze erkennen dat kennis niet exclusief binnen één organisatie, bestuur of regio aanwezig is. Ook ervaren ze externe expertise van actoren die meer ervaring hebben met bepaalde thema’s, uitdagingen of ingrepen zoals bijvoorbeeld op het vlak van kustbeleving, ruimtelijke inrichting en kustbescherming als zeer waardevol.

“Ik werk graag samen met andere steden, gemeenten en andere organisaties, omdat je heel veel van elkaar kan leren. En zeker het grensoverschrijdende verhaal met Nederland. Als ik kijk naar de kust van Nederland, die staan toch al een stapje voor op ons naar beleving toe, maar ook naar inrichting en naar projecten rond kustbescherming toe. Ik denk dat er daar heel veel potentie zit om kennis uit te wisselen. Ik denk altijd 1 plus 1 is 3. In plaats van continu zelf het warm water uit te vinden of te denken van hoe gaan we hier te werk gaan, is het wel altijd interessant om een keer te luisteren naar anderen.”

Kennisuitwisseling is niet noodzakelijk eenrichtingsverkeer. Actoren zien **kennisuitwisseling als een kruisbestuiving** waar de aanwezigheid van diverse coalitiepartners met elk hun eigen expertise een leeromgeving creëert waarin ideeën circuleren en worden verrijkt. Door samenwerking ontstaan niet alleen inhoudelijke inzichten, maar ook nieuwe perspectieven op domeinen die traditioneel buiten het eigen beleidsveld liggen, zoals openbaar vervoer, gezondheidszorg en zelfs politionele bevoegdheden. Op die manier kunnen synergieën tussen verschillende sectoren gecreëerd worden en ontstaan er nieuwe kansen die de leefbaarheid van de streek vergroten.

Coalities functioneren niet alleen als informatiekkanalen, maar ook als sociale structuren die wederzijds engagement mogelijk maken. Cruciaal hierbij is het **elkaar leren kennen, het opbouwen van vertrouwen en het gevoel hebben dat coalitiepartners “het menen”**. Deze sociale structuren organiseren en faciliteren, kan volgens actoren gerealiseerd worden door coalities.

Ook **samenwerking met specifieke strategische partners binnen de coalitie** wordt gezien als een voordeel. De rol en positie evenals de geloofwaardigheid is niet voor elke actor hetzelfde. Sommige actoren zijn structureel beperkt in hun mogelijkheden om politieke deuren te openen of om gehoord te worden door lokale overheden. Samenwerking met coalitiepartners die meer autoriteit uitoefenen en meer erkenning en legitimiteit genieten, kan actoren motiveren om zich te engageren. Dergelijke coalitiepartners beschikken vaak over meer invloed, waardoor ze beleidsagenda's kunnen beïnvloeden en grotere projecten kunnen initiëren. Deze meer invloedrijke coalitiepartners kunnen immers fungeren als bruggenbouwers en zaken op de agenda zetten die een kleinere organisatie nooit zelfstandig zou kunnen realiseren.

"Provincies hebben ook wel bredere schouders en kunnen wel deuren openen met een soort geloofwaardigheid die wij als bescheiden vzw toch wel minder hebben. Zeker ook naar die besturen toe. Die besturen die zien onze organisatie wel maar die denken nog denk ik toch, nog te veel we zullen die laten doen, dat is een onschuldig clubje, ze mogen doen wat ze doen maar als het over grotere beleidsdingen gaat, dan kijken ze toch meer naar de provincie dan naar ons."

3.2.3 Realisaties van de coalitie

In het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) zijn de realisaties van de coalitie een derde motiverende factor op coalitie-niveau. Het gaat meer bepaald over de feitelijke realisaties die door de actoren van de coalitie worden erkend en die van invloed zijn op de motivatie van actoren om te blijven samenwerken (Turkelboom et al., 2026).

Aangezien op het moment van de interviews de coalities voornamelijk bezig waren met het opzetten of consolideren van een organisatiestructuur, waren er – naast het indienen van de kandidatuur tot erkenning – nog geen echte realisaties verwezenlijkt. De realisaties van de

coalitie werden daardoor niet spontaan door de deelnemers vermeld als motivatie om zich te engageren in de coalitie. We veronderstellen dat als we de coalities op een later moment opnieuw zouden bevragen, er wellicht wel realisaties zouden zijn binnen de coalitie die zouden motiveren om zich te blijven engageren in de coalitie.

3.3 HANDELINGSVERMOGEN

In het analytisch kader van Turkelboom et al. (2026) is handelingsvermogen (*agency*) strikt gezien geen motivatie, maar wel van belang als voorwaarde om zich te kunnen engageren binnen een coalitie. Handelingsvermogen wordt daarbij gedefinieerd als *“het vermogen van individuen en collectieve actoren om de loop van gebeurtenissen of de uitkomst van processen te veranderen”* (Pattberg & Stripple 2008; Otto et al. 2020).

Op basis van de interviews identificeren we verschillende elementen die het vermogen beïnvloeden van de actoren om zich te engageren binnen de coalitie. Een eerste redelijk fundamentele en intra-persoonlijke factor is dat participeren in een coalitie aanleunt bij de eigen interesses qua thematiek (thema open ruimte, koppeling ecologische en klimatologische uitdagingen met toerisme, landbouw,...) of qua takenpakket (stakeholdermanagement, concrete projecten helpen uitwerken, *people management*,...).

“Integrale gebiedsontwikkeling vraagt om structureel co-creatief aan de slag te gaan met verschillende lokale en bovenlokale stakeholders.”

Daarnaast zijn er ook nog een aantal meer pragmatische factoren zoals taken of doelstellingen die binnen de expertise of interessedomeinen van de organisatie liggen, het aansluiten bij de actor zijn of haar taakomschrijving of aansluitend bij diens expertise en ervaring.

Daarnaast is het cruciaal dat de actor binnen diens organisatie de capaciteit, de tijd en het draagvlak heeft of krijgt om een coalitie te coördineren of eraan te participeren.

4 HOOFDSTUK 2: UITDAGINGEN OM ZICH TE ENGAGEREN BINNEN LANDSCHAPSPARK-COALITIES

In dit tweede hoofdstuk beantwoorden we de tweede onderzoeksvraag: “Welke uitdagingen ervaren actoren om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities?” Dit hoofdstuk is opgedeeld in 1) contextuele en beleidsmatige uitdagingen en 2) uitdagingen verbonden aan het samenwerken in coalitieverband.

1. CONTEXTUELE EN BELEIDSMATIGE UITDAGINGEN

De deelnemers ervaren niet uitsluitend uitdagingen bij het effectief samenwerken binnen coalities. Ze ervaren ook contextuele en beleidsmatige uitdagingen die zich situeren voordat de coalitie gevormd werd, maar er wel in doorwerken.

Hoewel de initiële focus van de onderzoekers voornamelijk lag op de uitdagingen bij het effectief samenwerken binnen coalities, kwamen contextuele en beleidsmatige uitdagingen heel frequent naar boven tijdens de interviews. Daarom gaan we er in dit rapport toch dieper op in.

Meer bepaald ervaren deelnemers uitdagingen met betrekking tot het Vlaams Parken Beleid, uitdagingen rond gebiedsgericht werken en uitdagingen bij grensoverstijgende samenwerkingen.

4.1.1 Vlaamse Parken Beleid

Uitdagingen verbonden aan het Vlaamse Parken Beleid zijn de onduidelijkheid van het juridisch kader in een context van wantrouwen naar de Vlaamse Overheid, een slechte timing binnen de Vlaamse en Europese politieke context, weerstand omwille van de naam ‘Landschapspark’, tijdsdruk, beperkte financiële middelen en vereisten tot erkenning.

4.1.1.1 Onduidelijkheid juridisch kader in context van wantrouwen naar Vlaamse Overheid

Het juridisch kader van de Landschapsparken was bij de lancering van de projectoproep onduidelijk. Deze onduidelijkheid duurde tot enkele weken voor de deadline voor het indienen van de kandidatuur. Voor sommige coalitiepartners vormde het ontbreken van een duidelijk juridisch kader, goedgekeurd door het Vlaams Parlement, een grote uitdaging. Dat gold in het bijzonder in een context van wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid, vooral binnen de landbouwsector, waar een grote nood is aan rechtszekerheid. De coalitiepartners (in het bijzonder de coördinatoren) moesten daardoor veel tijd en energie steken in het kaderen van misverstanden en in het geruststellen van de landbouwsector. Eén coalitie geeft aan dat dit voor hen het grote struikelblok was om tot een indiening te komen. Verschillende andere actoren getuigen over hoe het wantrouwen van de landbouwsector doorstroomde naar de andere coalitiepartners (in het bijzonder de lokale besturen) en de hele samenwerking vertraagde of verlamde. Ongerustheid vanuit de boeren had voornamelijk betrekking op mogelijke beperkingen die – zoals in het verleden (in het kader van bijvoorbeeld de habitatrichtlijn) – achteraf opgelegd zouden kunnen worden aan de sector. Beperkingen

waarvoor gevreesd werd, hebben betrekking tot ondermeer de afbakening van het Landschapspark, het beheer van het gebied (bijvoorbeeld bemestingsregels) en het vergunningenbeleid (de verlening van vergunningen of vergunningen gelimiteerd tot bepaalde soorten landbouw). Ook toen het juridisch kader net voor de deadline voor indiening dan toch duidelijk werd, zaten er voor verschillende actoren niet voldoende garanties in dat er in de toekomst geen bijkomende beperkingen zouden kunnen opgelegd worden.

In een context waarin er weinig vertrouwen is naar de overheid toe, is een duidelijk juridisch kader essentieel voordat actoren zich kunnen engageren. Een deelnemer verwoordt dit op als volgt:

“De besluiten waren nog niet duidelijk voordat je al moest intekenen. Dus je moest al zeggen, ik ga meedoen, terwijl je nog niet helemaal wist in welk kader. En dat kader werd dan door organisaties heel strikt gelezen. Als vertrouwen er niet is, dan wordt kader belangrijk, dan worden teksten belangrijk. En als de teksten er niet zijn voordat je vertrouwen moet geven, dan wordt dat moeilijk.”

Langs de andere kant wekken volgens deze deelnemer termen zoals "decreet" en "ministeriële besluiten" angst bij boeren op (bv. dat hun werkzaamheden ingeperkt zullen worden), wat leidt tot weerstand tegen de erkenning. Ook de technische en juridische terminologie die wordt gebruikt, is vaak moeilijk te begrijpen voor mensen zonder een juridische achtergrond, wat bijdraagt aan de bezorgdheid en weerstand ten opzichte van het Landschapspark-initiatief.

Volgens verschillende deelnemers zijn de bekommernissen die de landbouwsector had niet voldoende weerlegd geweest door de Vlaamse overheid. Het had veel tijd en energie bespaard als ze de meerwaarde van het Landschapspark voor de verschillende sectoren bij aanvang voldoende duidelijk gemaakt zouden hebben en als ze zich beter bewust waren geweest van de gevoeligheden binnen de sector. Ook zou het beter betrekken van sleutelactoren zoals de Boerenbond in het proces en in het ontwerp van de Landschapsparken wellicht geleid hebben tot meer draagvlak binnen de landbouwsector.

4.1.1.2 Slechte timing binnen Vlaamse en Europese politieke context

De lancering voor de projectoproep van de Landschapsparken kwam op een ongunstig moment. Enerzijds was er een algemeen grote ontevredenheid van de landbouwsector/boeren in Europa ten gevolge van Europese initiatieven zoals de Green Deal en de Natuurherstelwet. Anderzijds was er op Vlaams niveau veel te doen rond het Stikstofdecreet vanwege de druk op de landbouwsector en de daarmee gepaarde onzekerheid over de toekomst binnen de landbouwsector. Dat leidde tot zware boerenprotesten. Het Landschapspark – met een onduidelijk juridisch kader – werd door sommigen gezien als een instrument om nog meer druk en beperkingen op de sector te leggen. Het Landschapspark werd gelanceerd op het einde van de legislatuur. Met nakende nationale en lokale verkiezingen werden standpunten en polarisatie op scherp gesteld. Op deze politieke context hadden de coördinatoren en andere coalitiepartners weinig vat.

4.1.1.3 Weerstand omwille van de naam ‘Landschapspark’

Verschiedende deelnemers merkten op dat de communicatie rond wat een Landschapspark juist is, van in het begin niet duidelijk was. Het woord ‘Landschapspark’ en vooral ‘park’ riep bij heel veel actoren negatieve associaties op zoals: “alles behouden zoals het vandaag is, strengere

reglementering, boeren als onderhoudspersoneel in het park, afrasteringen en toegangspoorten”.

“Een Landschapspark? Dat is hier geen park. Het zijn hier landbouwbedrijven. Wij telen hier onze groenten en fruit. Wij willen hier geen Bokrijk. Mensen moeten hier niet in een park komen wandelen... Van in het begin zat de perceptie verkeerd. En die is ook niet weggenomen door de communicatie over de Vlaamse Parken die erop volgde, waarbij verschillende aspecten nog dienden uitgewerkt te worden.”

Ook was er verwarring met het initiatief van de nationale parken waar de focus meer ligt op het herstellen of uitbreiden van natuur. Dit versterkte de bestaande achterdocht naar de toenmalige minister van Omgeving.

“Er was in het begin zeker verwarring en dat was ook niet helemaal ten onrechte tussen het het Nationaal Park en het Landschapspark. Het Nationaal Park dat eigenlijk als hoofddoel had het herstellen of het uitbreiden van natuur. En het Landschapspark, dat dat dan, zegzegd, minder of niet had. Maar daar vertrouwden vele actoren dus niet in.”

In één coalitie werd 'landschap' geassocieerd met het Regionaal Landschap, dat een omstreden reputatie had.

De associaties die ‘Landschapspark’ oproept, versterken volgens de deelnemers het initiële wantrouwen naar de Vlaamse overheid. Volgens verschillende deelnemers zijn ook de negatieve associaties (en misvattingen) die er waren rond de naam ‘Landschapspark’, niet voldoende tegengesproken of weerlegd geweest door de Vlaamse overheid. Daardoor hadden coördinatoren en andere trekkers binnen verschillende coalities veel werk met het duidelijk krijgen waarover het juist ging.

4.1.1.4 Tijdsdruk

Er waren verschillende tijdsaspecten die een uitdaging vormden voor de betrokken coalities. Eén had te maken met de timing van de deadline voor de conceptnota. September is namelijk een ongelukkige datum net na de zomervakantie als goedkeuring van besturen vereist is.

Enkele deelnemers ervoeren ook de als laat gepercipieerde communicatie vanuit VLM over wie er naar de tweede fase mocht, als een uitdaging. Pas na bevestiging hiervan kon een aanbestedingsprocedure opgestart worden om een studie bureau aan te stellen voor ondersteuning bij het opstellen van een masterplan en een operationeel plan. Dit was problematisch aangezien de tijd tussen de goedkeuring in de eerste fase en de deadline voor de indiening in de tweede fase heel kort was en vanwege de omvangrijkheid van het project en het grote engagement dat gevraagd werd van coalitiepartners. Het gaat immers over grote regio's met veel betrokken partijen, veel en grote uitdagingen en een landschapsvisie op lange termijn. Naast de inhoudelijke vormgeving van de plannen, moest op korte tijd ook een governance-structuur gecreëerd worden (met o.a. een coalitie-structuur, hiërarchie, beslissingsstructuur). De veelheid aan taken op een beperkte tijd, ondermijnde in verschillende coalities de intentie om bottom-up te werken. Om participatief te werken maar ook om betrokkenheid te creëren en vertrouwen op te bouwen is tijd nodig (zeker in coalities waar er voordien nog geen/beperkte gebiedswerking aanwezig was en/of waar er een gebrek aan vertrouwen is naar het initiatief toe of tussen de coalitiepartners). Deze tijd ontbrak en werd gezien als een serieus risico voor de samenwerking. Niet alleen kregen 'jonge' coalities niet voldoende ruimte om op een evenwichtige manier de coalitie tot stand te brengen, ook meer ervaren coalities ervoeren de procedure als een uitdaging, omdat het de al bestaande coalitie

onder druk riskeerde te zetten en op die manier zelf een risico was dat de coalitie er de brui aan zou geven. Een extra tijdsdruk werd ervaren bij coalities die grensoverstijgend waren omdat zowel het proces van coalitievorming als het proces om tot een gedragen master- en operationeel plan te komen een dubbele tijdsinvestering vergden.

4.1.1.5 Beperkte financiële middelen

Verschillende deelnemers ervaren de subsidies voor zowel het ondersteunen van het schrijven van een kandidatuur (in de tweede fase) als de middelen ter ondersteuning van het Landschapspark (na erkenning) als ontoereikend.

In het bijzonder in de ‘jongere’ coalities werd de 100.000 euro die voorzien werd ter ondersteuning van de coalities (niet om alle kosten te vergoeden) als te beperkt gezien. Het is dankzij persoonlijk engagement van betrokken coalitiepartners in termen van tijdbesteding, en vaak overuren, dat het masterplan en het operationeel plan uiteindelijk tot stand zijn gekomen.

Voor een goede werking van het Landschapspark zijn de middelen volgens sommige deelnemers ook (te) beperkt. Volgens hen is er een relatief kleine inzet voor grote ambities. Daardoor wordt er soms gerekend op het engagement van coalitiepartners om te financieren wat niet met Vlaams geld gefinancierd kan worden. Ook naar personeel is het vaak een moeilijke oefening. Voor een goede werking van het Landschapspark is de aanwerving van diverse functies noodzakelijk. Deze medewerkers moeten dan noodgedwongen deeltijds aangeworven worden. Omwille van de beperkte middelen kunnen ze zich niet volledig wijden aan het inhoudelijk werken op dossiers, omdat ze ook ingezet zullen worden om bijkomende projectfinanciering binnen te halen (bv. Interreg, Leader,...) .

4.1.1.6 Vereisten tot erkenning

De deelnemers ervoeren verschillende uitdagingen en hadden bedenkingen met betrekking tot specifieke vereisten tot erkenning. Een eerste bedenking had betrekking tot het feit dat er geen bindende engagementen op papier gevraagd werden aan coalitiepartners. Enerzijds werd er gevraagd aan te tonen dat je over een sterke coalitie beschikt, met alle nodige actoren die in de toekomst het Landschapspark zouden moeten vormgeven, maar anderzijds was het niet nodig om die engagementen ook op papier te zetten.

Een tweede uitdaging had te maken met de afbakening van het Landschapspark. In de oproep werd gevraagd om een landschappelijke afbakening te maken op basis van geografische grenzen, niet op basis van administratieve grenzen. Het was voor verschillende coalities een uitdaging om dat landschap af te bakenen. Elke organisatie heeft daarentegen zijn eigen afbakening van een geografische regio. Het was moeilijk om tegemoet te komen aan de vraag om met 'harde lijnen' aan te geven waar de grenzen van het Landschapspark lagen. Zo wilden landbouwers juist wel of juist niet binnen de lijnen van het Landschapspark vallen en zo wilden natuurorganisaties hun gebieden er juist wel expliciet in hebben.

Daarnaast was de afbakening op perceelsniveau⁵ een extra uitdaging. Deze nauwkeurige afbakening werd geassocieerd met Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP) die ook harde

⁵ De afbakening op perceelsniveau is een vereiste die tijdens het politieke besluitvormingsproces over de wetgeving toegevoegd werd.

contouren vormen binnen een gebied en waarmee allerhande beperkingen en regelgeving samenhangen.

“En dan zagen we dat er last minute in de regelgeving werd toegevoegd dat een park moet afgebakend worden op perceelsniveau, en dat de eigenaars van die percelen in kennis gesteld moeten zijn of zich moeten kunnen informeren over welke percelen er binnen of buiten het park liggen. Zo ontstond plots het idee dat een park afgebakend moet worden tot op perceelsniveau, wat formeel ervaren wordt, zoals bij een bestemmingsplan of een RUP, met een harde contour, waar ook harde dingen mee samenhangen. Aanvankelijk hadden we eigenlijk een soort stippellijn getekend rond ons gebied en hadden we ook bewust een aantal floue grenzen aangehouden.”

Eén deelnemer geeft ook aan dat het spijtig is dat de oproep focuste op de hoge percentages aan natuur en beschermde landschappen waardoor randgebieden/gemeenten uit de boot vielen.

Een derde uitdaging had betrekking op de verplichting dat er een 50% vertegenwoordiging moest zijn van de lokale besturen. Deze verdeling werd door verschillende deelnemers niet gezien als evenwichtig.

4.1.2 Uitdagingen rond gebiedsgericht werken

Uitdagingen verbonden met gebiedsgericht werken waren overlappende overlegstructuren en bestuurlijke drukte, het vinden van afstemming tussen verschillende projecten en het geïntegreerd willen werken met sectorale instrumenten.

4.1.2.1 Overlappende overlegstructuren en bestuurlijke drukte

Er zijn veel aan het Landschapspark voorafgaande coalitie-structuren die naast elkaar bestaan en parallelle overleggen vereisen omwille van ander, vaak sectoraal beleid. We kunnen spreken van een sterke fragmentatie van overlegstructuren. Dit zorgt voor enorme bestuurlijke drukte, dubbel werk en inconsistentie in discussies waarbij dezelfde onderwerpen op verschillende ‘tafels’ worden besproken met vaak wisselende samenstellingen van actoren. Dit kan leiden tot overbevraging van coalitiepartners die al veel vergaderingen hebben en een beperkte capaciteit. Sommige kleinere coalitiepartners zien het belang wel in van het Landschapspark maar hebben eenvoudigweg niet de capaciteit om bij elk overleg aanwezig te zijn.

“Nu moeten coalities dubbel worden samengeroepen... We komen elkaar constant tegen. Het ene wordt hier besproken, het andere wordt daar besproken.”

4.1.2.2 Afstemming vinden tussen verschillende projecten

Naast een sterke fragmentatie van overlegstructuren, vormen ook de fragmentatie van projecten en de bijhorende moeilijkheden om afstemming te vinden tussen de verschillende projecten een uitdaging. Door de veelheid van al bestaande projecten, is het moeilijk om een overzicht te bewaren. Er is behoefte aan integratie en coördinatie tussen verschillende initiatieven om efficiëntie te waarborgen en dubbel werk te vermijden.

buitenlandse/buitengewestelijke organisaties en ambassadeurs noodzakelijk om een basisvertrouwen te creëren alsook opening om de meerwaarde van een samenwerking toe te lichten. Ook het belang van investeren in persoonlijke contacten en netwerking wordt hierbij benadrukt.

4.1.3.2 Verschillen in bestuurlijke, wetgevende en subsidie-contexten

Er bestaat een fundamenteel verschil in de bestuurscultuur, wetgeving, subsidie-landschappen en projectmatig beleid tussen Vlaanderen, Wallonië en Nederland. Dit maakt het heel uitdagend om een gemeenschappelijke basis te vinden en projectmatig samen te werken.

De uitdagingen die voortvloeien uit verschillen in wet- en regelgeving tussen België en Nederland worden bijvoorbeeld duidelijk geïllustreerd door de afbakening van Natura 2000-gebieden. In Vlaanderen omvat de erkenning van een Natura 2000-gebied de oevers van een rivier, terwijl in Nederland alleen het water wordt erkend. Hoewel een riviersysteem een samenhangend geheel vormt, zorgt deze juridische afbakening ervoor dat instanties als Rijkswaterstaat in Nederland niet betrokken zijn bij het beheer van de oevers, terwijl het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in België wel maatregelen neemt voor de oevers. Het gevolg is een verschillende aanpak voor beheerders die hetzelfde overkoepelende doel nastreven.

Ook de kuddes grazers die bepaalde gebieden begrazen geven aanleiding tot juridische en culturele knelpunten. Hoewel grensoverstijgende gebieden vaak door hetzelfde type kuddes worden begraasd, ontstaat er een wettelijk probleem zodra een dier de grens oversteekt. De juridisch veterinaire regels voor inenting en voortplanting verschillen tussen België en Nederland. Een dier dat vanuit Nederland naar België zwemt en daar blijft, heeft daardoor niet de juiste inenting volgens de Belgische federale wetgeving, wat de Belgische kudde “juridisch bevuilt”.

Daarnaast verschillen ook besluitvormingsprocessen. Zo kent Nederland volgens enkele deelnemers een sterk geformaliseerde, administratief gestuurde en gestructureerde benadering waarin besluiten ambtelijk grondig worden afgecheckt. Er ligt een sterke focus op continuïteit en gestructureerd beleid vanuit de administratie. In overleg is er vanuit Nederlandse kant steeds een expliciete vraag naar heldere agendapunten (is het een bespreking of beslissing?). Ook vragen Nederlandse organisaties concreet naar de benodigde tijdsinvestering, budget en of een taak binnen het functieprofiel van iemand valt, en hoe dit aan de financierende overheid verantwoord kan worden. Plannen moeten in jaarprogramma's passen waardoor bijkomende vragen die niet 'gepland' waren maar beperkte ruimte krijgen. Vlaanderen daarentegen kenmerkt zich – volgens de ervaring van de deelnemers – door een meer politiek gestuurde en “voluntaristische” aanpak waarbij men bereid is extra uren te werken om deadlines te halen zonder gedetailleerde voorafgaande justificatie van tijd en middelen. Door die verschillen in begrip en aanpak, kan het vinden van een “common ground” en het overeenkomen over concrete aanpakken langer duren. Maar ook binnen Vlaanderen zijn er verschillende manieren van werken.

4.1.3.3 Cultuur- en taalverschillen en lokale gevoeligheden

Bij grensoverstijgende samenwerking spelen cultuur- en taalverschillen een belangrijke rol. Zo bestaan er verschillen in visie op natuurontwikkeling: waar volgens een deelnemer Nederland

een meer “puristische” benadering van wilde natuur hanteert, kiest Vlaanderen voor een pragmatische, soortengerichte aanpak die bovendien aan het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) moet worden gerapporteerd. Daarnaast kunnen taalbarrières leiden tot “lost in translation”-momenten, bijvoorbeeld bij overleg met Waalse coalitiepartners, waarbij algemene ideeën wel worden begrepen, maar belangrijke details of nuances verloren gaan. Het ontbreken van een voorgeschiedenis van samenwerking kan dit verder bemoeilijken, omdat de context en lokale gevoeligheden minder goed gekend zijn. Dit vergroot het risico op misverstanden, waarbij opmerkingen of keuzes voor lokale coalitiepartners vreemd of onbegrijpelijk kunnen overkomen.

2. UITDAGINGEN VERBONDEN AAN HET SAMENWERKEN IN COALITIEVERBAND

Naast de eerder besproken contextuele en beleidsmatige uitdagingen ervaren deelnemers ook uitdagingen bij het samenwerken in coalitieverband. Het gaat dan meer bepaald over uitdagingen met betrekking tot visies en doelstellingen, uitdagingen met betrekking tot de governance-structuur van de coalities, uitdagingen met betrekking tot de capaciteit en het mandaat van coalitiepartners, uitdagingen om coalitiepartners te betrekken en geëngageerd te houden, en uitdagingen ten gevolge van spanningen, wantrouwen, weerstand en sabotage.

4.1.4 Uitdagingen met betrekking tot visies en doelstellingen

Uitdagingen verbonden aan visies en doelstellingen zijn het bepalen van de toegevoegde waarde van het Landschapspark, het creëren van een gedragen visie en het zoeken naar een evenwicht tussen concrete en procesmatige doelstellingen.

4.1.4.1 De toegevoegde waarde van het Landschapspark bepalen

De Landschapsparken bevinden zich in een druk speelveld waarbinnen al veel samenwerkingsverbanden en organisaties bestaan en waarin ze soms hun eigen specifieke niche/toegevoegde waarde nog moeten vinden. Dit leidt tot een zoektocht naar welke rol of taken een Landschapspark juist opneemt, rekening houdend met de al bestaande structuren zoals Regionale Landschappen, Vlaamse Landmaatschappij (VLM), Vlaamse Milieumaatschappij (VMM),... Het helder krijgen van deze rol voor alle partners in de coalitie en ook naar de buitenwereld toe is een uitdaging en maakt de noodzaak duidelijk voor een intervisie met de coalitiepartners van “Wie willen we zijn?”, en “Wat voor soort activiteiten ontplooiën we precies?” Dit soort overleg is ook nuttig om te doen in intervisie met de andere Landschapsparken. Voor sommige Landschapsparken is er een duidelijke rol, bijvoorbeeld in het grensoverstijgende aspect, aangezien geen van de bestaande structuren binnen het bestaande Vlaamse speelveld echt grensoverstijgend georganiseerd zijn.

4.1.4.2 Creëren van een gedragen visie

Een fundamentele uitdaging is het creëren van een gedragen, integrale visie. In de praktijk betekent dit soms het overwinnen van conflicterende sectorale belangen en visies binnen de

////////////////////////////////////

“Het uiteindelijke doel is om bestaande ambities en uiteenlopende standpunten van verschillende actoren zoals natuur en landbouw samen te brengen. Komen tot één breed gedragen integrale visie specifiek voor het gebied is wel een uitdaging.”

“De uitdaging die ik zie, is het verschil in ambitie tussen ons en andere gemeenten, of andere beleidsmakers. En zonder een verwijt, daar gaat het niet over. Bijvoorbeeld, iemand van de buurgemeente, die komt daar toe en die ziet dat louter toeristisch. Die zegt, ach, we moeten een Landschapspark, want dat gaat volk brengen en dat is goed voor toerisme. Dat mag zij of hij vinden, maar dat was niet ons of mijn motief. Want we hebben genoeg toerisme. Ik bedoel, we willen de mensen goed onthalen, daar gaat het niet over. Dus ja, wij gaan daarin omdat we het landschap authentiek vinden en de uitdaging daarin. Toerisme, dat is toerisme. Maar je kunt niet ontkennen dat ook toerisme in dat Landschapspark zit, uiteraard. Maar zie wel dat de ene daar veel meer belang heeft dan de andere. Daar zit wel wat verschil op, ook een verschil in ambitie. En dat zie je ook in wie ze in die coalitie zenden. De ene zendt z'n toeristische dienst, de andere zendt zijn dienst stedenbouw of ruimtelijke ordening. Dus er is wel verschil.”

“Wij hebben ook stilteplekjes en we wensen deze dan ook rustig te houden. We willen daar niet de grote toeristische stroom naartoe trekken. De natuurliefhebber en/of de meerwaardezoeker vindt er sowieso wel zijn weg naartoe, zonder extra pijltjes, wandellussen, bankjes etc. Dit zijn ook het type bezoekers die graag ten volle genieten van deze stilteplekken zonder extra. Het Landschapspark Zwinstreek geeft ons soms wel het gevoel dat het Landschapspark voor

iedereen en overal toegankelijk moet zijn. En dat vinden wij geen correcte invalshoek, want wij willen ook wel dat er plaatsen zijn die onderbenut blijven. Dat de natuur zich kan herstellen.."

4.1.4.3 Evenwicht tussen concrete en procesmatige doelstellingen

Een andere uitdaging in de samenwerking binnen Landschapsparken is de spanning tussen enerzijds de behoefte aan concrete, vooraf gedefinieerde resultaten (met duidelijke voordelen voor individuele coalitiepartners) en de inherente onvoorspelbaarheid van een geïntegreerde, coöperatieve aanpak. Aangezien bijvoorbeeld de gemeenten financieel bijdragen aan het Landschapspark, moeten ze dit engagement kunnen rechtvaardigen aan hun gemeentebestuur en bevolking. Ze willen daarom concrete doelstellingen waarvan de resultaten achteraf gemakkelijk getoetst en getoond kunnen worden.

Geïntegreerd werken – wat een duidelijke motivatie is voor actoren om samen te werken – betekent echter een systeembenadering, waarbij diverse aspecten met elkaar verbonden worden. Dat is een complex proces dat niet tot in detail vooraf te plannen is, en waarvan het resultaat moeilijk te voorspellen of garanderen is. Het is een soort samenwerking die minder gefocust is op een product, en meer op het proces en de relatie tussen coalitiepartners. Daardoor is het problematisch om op voorhand concrete doelstellingen te formuleren:

“Logischerwijs willen partners weten wat ze eraan hebben. Dat is een spanningsveld tussen werken vanuit een duidelijke visie en concrete doelstellingen en toch voldoende ruimte laten om participatief en geïntegreerd te kunnen werken. Dan kun je niet op voorhand exact voorspellen wat je gaat doen.”

4.1.5 Uitdagingen met betrekking tot de governance-structuur van de coalitie

Uitdagingen verbonden aan de governance-structuur zijn het creëren van een evenwichtige machtsverdeling, representativiteit van vertegenwoordiging alsook het vinden van een evenwicht tussen inclusiviteit en effectiviteit.

4.1.5.1 Machtsverdeling

Een goede en gedragen governance-structuur zou de noden en bezorgdheden van alle coalitiepartners aan bod moeten laten komen om zodoende tot een gemeenschappelijk aanvaardbaar plan te komen. In verschillende coalities was het na de erkenning tot Landschapspark onduidelijk wie de leiding zou nemen en welke governance-structuur er gecreëerd zou worden. In sommige gevallen leidde dit tot strijd om het bestuur en wie de meerderheid in het beslissingsorgaan zou hebben.

In één van de Landschapsparken wordt door verschillende coalitiepartners een ongelijkheid in de governance-structuur ervaren die volgens hen niet gebaseerd is op wie de meeste inspanningen levert maar op wie de meeste invloed heeft.

Zo eisen – volgens een deelnemer – de gemeenten in een bepaald Landschapspark na 2,5 jaar lang minimaal engagement binnen de coalitie, na erkenning het volledige eigenaarschap op. Daarbovenop dwongen de gemeenten binnen deze coalitie een meerderheid van de helft plus één af in het bestuur. Deze gepercipieerde machtsconcentratie bij de gemeenten leidt tot ‘wantrouwen’ bij andere coalitiepartners. Na de erkenning van het Landschapspark verschuift

Ten gevolge van een gepercipieerde radicale verschuiving van de governance-structuur ervaren enkele oorspronkelijke coalitiepartners een gevoel van uitsluiting. De oprichting van een stuurgroep en later van een parkbureau resulteerde voor sommigen in het gevoel 'rest' te zijn ondanks hun actieve vraag om betrokkenheid. Coalitiepartners die zich uitgesloten voelen, voelen zich een beetje gebruikt en hebben het gevoel dat ze een puzzelstukje waren, maar nu – na de erkenning – zonder stem achterblijven. Zo ontvangen ze bijvoorbeeld sinds de consolidatie van de governance-structuur geen verslagen of uitnodigingen meer voor vergaderingen. Daarenboven is het voor één coalitiepartner ook niet duidelijk wie nu het aanspreekpunt is. Mails gericht naar coalitiepartners blijven onbeantwoord. Het wantrouwen naar de stuurgroep neemt daardoor toe, de gedragenheid van de coalitie neemt af.

4.1.5.2 Representativiteit vertegenwoordiging

“De samenstelling van het bestuursorgaan werd voorgeschreven. Zo gingen we op zoek naar vertegenwoordigers voor de terreinbeheerders: één zitje voor natuur, voor landbouw en één voor erfgoed. Voor de natuursector zochten we één vertegenwoordiger in de Algemene Vergadering. We hebben vier of vijf Natuurland-afdelingen, nog twee regionale koepels. In Nederland hebben we onder meer Staatsbosbeheer, het Zeeuws Landschap, Landschapsbeheer Zeeland. Daarvoor moesten we een gemeenschappelijke vertegenwoordiger vinden om in het bestuursorgaan te participeren. Dan moet je daar weer een afsprakennota voor maken van die en die mensen worden formeel vertegenwoordigd door die persoon, enz ...”

Enkele deelnemers stellen zich de vraag hoe inclusief, participatief en bottom-up er idealiter gewerkt zou moeten worden. Het concept Landschapspark is naar de mening van enkele actoren eerder van bovenuit gekomen, wat volgens hen de betrokkenheid en het eigenaarschap van onderaf kan verminderen. Echter, (te) veel participatie in de werking van de coalitie zelf kan volgens andere deelnemers processen vertragen. Zo is er in één coalitie de mening dat het geven van te veel participatiemogelijkheden aan bepaalde groepen, met name de landbouw, in feite gebruikt werd als een manier om het proces te vertragen en/of te bemoeilijken. Anderen benadrukken dan weer, ondanks de intensiteit ervan, de waarde van een bottom-up benadering en gedeeld eigenaarschap.

4.1.6 Uitdagingen met betrekking tot de capaciteit en het mandaat van coalitiepartners

Uitdagingen verbonden aan de capaciteit en het mandaat van coalitiepartners zijn de ongelijke capaciteit van partnerorganisaties en sectoren, verschillen in overlegcultuur en onvoldoende mandaat van vertegenwoordigers binnen de coalitie.

4.1.6.1 Ongelijke capaciteit van partnerorganisaties en sectoren

Er is een ongelijke capaciteit tussen coalitiepartners. Grotere entiteiten zoals de provincie en intercommunales beschikken over meer middelen om te participeren in coalities dan kleinere coalitiepartners. Meer concreet kampen sommige coalitiepartners met beperkte beschikbare tijd en een tekort aan personeel, waardoor het moeilijk is om hun volledige engagement te geven aan nieuwe initiatieven zoals een Landschapspark. Dit geldt in het bijzonder voor partijen die overbevraagd worden omwille van beperkte capaciteit ten opzichte van de verwachte inspanning. Zelfs wanneer het concept van een Landschapspark als een goed idee wordt ervaren, is de tijdsinvestering een aanzienlijke drempel. Dit vereist dan een actieve en volhardende betrokkenheid van de coördinator om coalitiepartners te overtuigen, te activeren én betrokken te houden.

“Aan Waalse kant is er vaak voelbaar minder personeelscapaciteit. Daar was het eerder van, we vinden het een goed idee, maar eigenlijk heb ik geen tijd om deel te nemen aan de vergaderingen. Dan moet je als coördinator zelf veel tijd investeren in iedereen betrokken te houden. Aan de Nederlandse kant hebben partners ook niet veel tijd, gezien de vele projecten en programma’s die daar lopende zijn. Ze doen al veel aan visievorming dus daar was de bezorgdheid, oei, dan komt er nog eens een visie bij. Dat speelt mee bij de overweging van, stap ik wel of niet in dit nieuwe initiatief als partner?”

Zo geeft een deelnemer aan dat er een aanzienlijke ondervertegenwoordiging is van de natuursector. Daar komt nog eens bij dat een significant deel van de natuurbeschermingsorganisaties, zoals Natuurpunt, voornamelijk met vrijwilligers werkt. Dit maakt het moeilijk om hen te mobiliseren en legt een extra last op hun (vrijwillige) engagement. Beperkte tijd maakt het soms moeilijk om deel te nemen aan overleg. Sommige coalitiepartners klagen over het grote aantal vergaderingen, waar ze soms maar beperkt aanwezig kunnen zijn waardoor hun engagement vermindert.

“Alles goed opvolgen vraagt behoorlijk wat inzet en is vrij intensief. Als je het echt grondig wil doen, is dat best een uitdaging.”

Een ondervertegenwoordiging van sectoren of van partnerorganisaties met beperkte capaciteit impliceert een risico voor het evenwicht in belangenbehartiging en de invloed van deze coalitiepartners. Hierdoor kunnen sommige grotere entiteiten de overhand krijgen. Deze ongelijkheid in capaciteit van partnerorganisaties of sectoren maakt het uitdagend om een evenwicht te vinden in de samenstelling van de coalities, maar meer nog in de inbreng die coalitiepartners kunnen doen binnen de coalitie. De lage vertegenwoordiging van bepaalde partnerorganisaties of sectoren kan immers het evenwicht van de samenwerking ondermijnen.

4.1.6.2 Verschillen in overlegcultuur

Tussen de verschillende coalitiepartners zijn er verschillen in overlegcultuur. Zo zijn er verschillen in professionaliteit, capaciteit en organisatiecultuur om overleg te organiseren

en/of er aan deel te nemen. Gemeentelijke en provinciale vertegenwoordigers zijn bijvoorbeeld dagelijks beroepsmatig bezig met vergaderen met uiteenlopende actoren. Dit staat in contrast met bijvoorbeeld de situatie van landbouwers, waarvoor vergaderen een uitzonderlijke activiteit is. Zeker wanneer het gaat over vergaderingen met diverse actoren, zoals bij de vergaderingen in het kader van het Landschapspark waar actoren zitten met verschillende en soms tegengestelde ambities en belangen.

4.1.6.3 Onvoldoende mandaat van vertegenwoordigers binnen coalitie

Vertegenwoordigende organisaties moeten een duidelijk mandaat hebben waarbij ze namens hun achterban kunnen spreken en beslissingen die aan tafel worden genomen ook intern kunnen verdedigen en implementeren. Het is dus van groot belang dat coalitiepartners niet alleen fysiek aanwezig zijn, maar ook een duidelijk en breed gedragen mandaat hebben om namens hun achterban te spreken en te handelen. Dan zijn ze ook in staat om de gemaakte afspraken aan hun achterban te verdedigen en parallelle, ondermijnende acties te voorkomen.

Enkele deelnemers benoemen een effectieve en gemandateerde vertegenwoordiging van de achterban door coalitiepartners als fundamenteel om een succesvolle en geloofwaardige samenwerking te garanderen. Het is de taak van vertegenwoordigende organisaties om hun achterban te consulteren en vertegenwoordigen en specifieke thema's te behartigen binnen de coalitie. Het is immers onhaalbaar om elke individuele belanghebbende te betrekken bij het proces.

“AB was ook mee uitgenodigd, die zijn dan een paar keer komen snuffelen maar die hebben uiteindelijk niemand afgevaardigd naar de werkgroep. Ik vind het de rol van die organisatie om hun achterban op dat thema te behartigen. Boerenbond heeft dat deels gedaan, met lange tanden, maar blijkbaar vond een deel landbouwers dat ze dat niet goed deden en die dan hebben ze hun eigen landbouwersgroep opgericht. Als we vanuit onze organisatie de afstemming met de natuursector op ons nemen, dan is het ook niet de bedoeling dat overmorgen enkele Natuarpunt-afdelingen parallel een of andere bezwaarschrift beginnen te ontwikkelen. Je zit daar rond de tafel met die sectoren, maar die sectoren moeten dan ook wel een mandaat hebben. Net zoals ik vind als je met de gemeenten afstemt, dat zal dan een burgemeester of schepen zijn, dan is dat ook hun rol om dat binnen de gemeente politiek of ambtelijk opgevolgd te krijgen.”

4.1.7 Uitdagingen om coalitiepartners te betrekken en geëngageerd te houden

Uitdagingen verbonden aan het betrekken en geëngageerd houden van coalitiepartners zijn ontbrekende en moeilijk te betrekken cruciale actoren, een onevenwichtige lasten-lustenbalans voor deelnemende coalitiepartners, het gevoel van verplichting dat sommige coalitiepartners ervaren om mee te stappen in projectontwikkeling die niet aansluit bij de doelstellingen van de eigen organisatie, en het hoog personeelsverloop bij de organisaties van sommige coalitiepartners.

4.1.7.1 Ontbrekende en moeilijk te betrekken cruciale actoren

In bepaalde coalities hebben sommige actoren nog steeds het gevoel dat er cruciale actoren ontbreken. Dit zijn vaak buitenlandse actoren of actoren uit een ander gewest, of actoren die expliciet tegen het initiatief van het landschap gekant waren of die er veel wantrouwen

tegenover koesterden vanwege bijvoorbeeld het ontbreken van een duidelijk en goedgekeurd juridisch kader. Andere actoren die volgens sommige deelnemers nog ontbreken zijn de immobiëlesector, projectontwikkelaars en actoren die werken rond ruimtelijke ordening.

4.1.7.2 Onevenwichtige lasten-lusten balans voor deelnemende coalitiepartners

De duurzaamheid en het succes van de Landschapsparken hangen in sterke mate af van hun vermogen om de concrete meerwaarde van hun activiteiten aan te tonen aan alle coalitiepartners.

Voor coalitiepartners die zich voor het Landschapspark engageren, moeten de verwezenlijkingen van de coalitie opwegen tegen de investering van tijd en middelen. Dit geldt in het bijzonder voor lokale besturen die financieel bijdragen en dit moeten verantwoorden. Immers, het jaarlijks budget dat Landschapsparken ontvangen is voornamelijk bestemd voor personeelskosten. Om de operationele doelstellingen van de coalitie te realiseren, moeten er apart nog subsidies aangevraagd worden binnen verschillende oproepen.

“Wij als gemeente dragen ook jaarlijks financieel bij aan de werking van het Landschapspark. Wij financieren ook minimum 50% voor onze projecten bij de Europese subsidieprojecten. Dit gaat telkens over behoorlijke bedragen en elke keer moet je daar wel het college van overtuigen. Het moet duidelijk zijn van what's in it for us?... De grootste uitdaging, zoals ik eerder zei, zal in de toekomst zijn om dat budget te rechtvaardigen. Binnen een aantal jaar zullen we moeten evalueren van wat heeft het opgebracht? Het is niet dat het financieel moet renderen, absoluut niet, maar er moet toch meerwaarde zijn voor ons als gemeente. Zowel wat betreft natuurherstel, unieke samenwerkingen binnen de coalitie, innovatieve projecten, etc. .”

4.1.7.3 Verplicht voelen mee te stappen in projectontwikkeling die niet aansluit bij de doelstellingen van de eigen organisatie

Eén coalitiepartner voelt zich gedwongen om deel te nemen aan projectontwikkeling voor projecten die niet volledig aansluiten bij de eigen doelstellingen. Projecten schrijven vraagt veel tijd en energie. Hierin investeren wanneer de projectoproep in beperkte mate aansluit bij de doelstellingen van de eigen organisatie werkt niet motiverend omdat er geen gepercipieerde directe meerwaarde is.

“En we zien ook dat er heel veel productlanceringen zijn, bv. Interreg. Soms heb ik wel het gevoel dat je een beetje verplicht wordt om erin mee te stappen, of initiatieven van Toerisme Vlaanderen waarvan we de overweging moeten maken of deze binnen onze doelstellingen vallen en het DNA van onze gemeente.”

4.1.7.4 Hoog verloop bij sommige coalitiepartners

Een hoog personeelsverloop binnen verschillende organisaties leidt vaak tot een noodzaak om steeds opnieuw te beginnen met het opbouwen van relaties en vertrouwen, wat de continuïteit van betrokkenheid bemoeilijkt.

4.1.8 Uitdagingen ten gevolge van spanningen, wantrouwen, weerstand en sabotage

Succesvolle samenwerking omvat veel meer dan inhoudelijke overeenstemming. Het vereist het overbruggen van persoonlijke geschillen, historisch wantrouwen en politiek gemotiveerde weerstand, die vaak dieper liggen en moeilijker te beheersen zijn dan de projectdoelstellingen zelf. De bereidheid van coalitiepartners om mee te werken wordt niet alleen bepaald door de inhoudelijke meerwaarde, maar ook door persoonlijke (al dan niet goede) relaties. Samenwerking binnen Landschapsparken wordt vaak gekenmerkt door diverse spanningsvelden en uitingen van wantrouwen, die een aanzienlijke impact hebben op de effectiviteit en voortgang van de coalities. Spanningen en wantrouwen situeren zich zowel tussen verschillende sectoren, tussen verschillende overheidsniveaus, tussen verschillende organisaties en tussen individuen.

Spanningen, wantrouwen, weerstand en sporadisch ook sabotage binnen de coalitie, worden door de deelnemers heel vaak gezien als een grote uitdaging. Het gaat dan meer specifiek over historische spanningen en wantrouwen, belangenvermenging, eigenbelang versus collectief denken, de onduidelijke rol/niche van het Landschapspark, multi-level governance, actieve ontmoediging en schijn-engagement en weerstand bij de achterban.

4.1.8.1 Historische spanningen en wantrouwen

Historische spanningen en wantrouwen worden door veel deelnemers ervaren als een uitdaging. In sommige coalities werd hierdoor het traject van bij de start bemoeilijkt. Er heerste een soort “rem” op eventuele samenwerking, ingegeven door interpersoonlijke conflicten en openstaande rekeningen uit het verleden.

"Hij (de coördinator) merkte ook van wat is dat hier? Ja, er zit gewoon een rem in bepaalde hoofden omdat er op basis van eerdere initiatieven interpersoonlijke zaken spelen, er zijn als het ware nog openstaande rekeningen, dat speelt gewoon mee. Dus dat is een hele moeilijke. Dat was een heel moeilijke om van te vertrekken al. Dat zat er toen al in en is heel het traject blijven steken. Volgens sommigen was er op het einde van het traject zelfs sprake van een nog verdergaande polarisatie/tegenstelling dan deze die er bij aanvang al was "

Ook binnen bepaalde structuren bestaan er diepgewortelde spanningen, zoals bijvoorbeeld tussen lokale gemeenten en het provinciaal bestuursniveau. De provincie heeft in verschillende dossiers een overstijgende en doorslaggevende stem ten opzichte van de gemeenten. Dit leidt soms tot frustratie bij lokale besturen, die de provincie vaak als een belemmering ervaren. Zo heeft de provincie in één coalitie juridische middelen ingezet toen ze het niet eens waren met de voorgestelde governance-structuur van het Landschapspark.

Daarnaast was in een andere coalitie de relatie tussen landbouwers en het Regionaal Landschap, die in dit geval vooral optrad als een vertegenwoordiger van natuurbelangen, bijzonder gespannen. Het wantrouwen werd verder aangewakkerd door eerdere juridische conflicten en de rol van sleutelfiguren daarin. Bij landbouwers leefde in deze coalitie sterk de perceptie dat bepaalde maatregelen in het verleden werden tegengehouden door één specifieke coalitiepartner. Nu – in het kader van het Landschapspark – waren die maatregelen voor die ene specifieke coalitiepartner dan plots wel mogelijk, wat de geloofwaardigheid van het proces ondermijnde.

probeert de provincie zich te profileren als dienstverlener naar gemeenten, een rol waarvoor betaald moet worden door de gemeenten, maar waarin ze concurreren met intercommunales die vergelijkbare diensten aanbieden. Er is bij sommige coalitiepartners – al dan niet terecht – vrees voor het voortbestaan van de provincie.

4.1.8.6 Actieve ontmoediging en schijn-engagement

In verschillende landschapsparken werd aangegeven dat bepaalde invloedrijke organisaties of coalitiepartners een kritische houding aannamen ten aanzien van het Landschapspark-initiatief en hun bezorgdheden hierover ook actief deelden met andere betrokken actoren. Volgens verschillende deelnemers werden onder meer lokale besturen benaderd met argumenten om deelname aan het initiatief te heroverwegen. Daarnaast werd verwezen naar communicatie vanuit belangenorganisaties die, ook nadat binnen overlegstructuren overeenstemming was bereikt, vragen opriep bij de verdere uitwerking van het proces. Sommige betrokkenen ervoeren dergelijke acties als een belemmering voor de voortgang van het initiatief, terwijl ze door anderen werden gezien als een legitieme uiting van hun belangen en standpunten.

“Laten we zeggen dat het zelfs niet alleen op het terrein was, maar ook de structurele organisaties, die ons toch wel actief benaderd hebben om dat niet te doen. Dus ik wil dat gewoon ook maar meegeven. Het is geen nieuwe informatie, maar het was wel opvallend. Dat is niet zo gebruikelijk trouwens. Het polariserende op het terrein was heel hoog. Dat is ook wat politiek natuurlijk, in het einde van de legislatuur ga je naar verkiezingen enzovoort. Allee, het is ook allemaal dat natuurlijk.”

Sommige deelnemers gaven aan dat niet alle coalitiepartners zich in dezelfde mate achter de doelstellingen van de coalitie schaarden. Volgens hen namen bepaalde actoren deel aan de coalitie, vooral om de ontwikkelingen van nabij op te volgen en hun belangen te bewaken, eerder dan vanuit een uitgesproken engagement voor het initiatief zelf.

4.1.8.7 Weerstand bij achterban

Lokale politici die het initiatief van het Landschapspark eerst eerder steunden, trokken soms hun steun weer in, uit vrees om een deel van hun achterban tegen zich te krijgen. Vooral in de aanloop naar de verkiezingen was dit merkbaar. Sommige deelnemers hadden de indruk dat de gemeenten niet ongevoelig waren voor de signalen van bijvoorbeeld de Boerenbond in de aanloop naar de verkiezingen. Dit toont aan dat ook zuiver politieke overwegingen – los van de eigenlijke inhoud – de besluitvorming kunnen bepalen, zelfs ten koste van de doelstellingen die gedragen worden door een meerderheid van de coalitie.

"Het was heel veel trekken en sleuren om al de gemeenten mee te krijgen. Die hebben heel lang gekeken van wat is dat hier nu, we vertrouwen dat niet, dat is van minister Demir. Allemaal andere politieke constellaties, die landbouw die daar ook twijfelend naar keek en een directe lijn had naar al die CD&V besturen. Ook die landbouw, dus de Boerenbond zei zelf, we doen mee maar we engageren ons niet om een dossier in te dienen. ... Maar die burgemeesters zeiden ook als de Boerenbond een signaal geeft dat we mogen, dan doen we het. Als die geen signaal geven, dan doen we het niet dus dat was allemaal verweven en niet van ganser harte."

“Een heel belangrijke daarin en dat is mijn grote ontgoocheling in heel het gebeuren zijn die burgemeesters van CD&V strekking die hebben gezegd van we trekken de stekker er uit want er is geen draagvlak bij de boeren (met daarbij de vraag wie of wat dan wel ‘de’ boeren zijn/waren). En dat was puur, ik durf dat zeggen, electoraal populistisch van wij willen de boeren niet tegen, dat is té gevaarlijk om een deel van ons electoraat te verliezen.”

5 CONCLUSIES EN DISCUSSIE

We onderzochten eerst welke motivaties actoren ervaren om zich te engageren binnen coalities op landschapsniveau. We concluderen 1) dat samenwerking binnen een coalitie een combinatie is van intrinsieke, relationele en instrumentele motivaties, 2) die zich situeren op het niveau van de individuele actor of op het niveau van de coalitie, en 3) waarbij voldoende handelingsvermogen een randvoorwaarde voor engagement is.

Meer concreet op actor-niveau zijn actoren gemotiveerd om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities uit zorg voor natuur en landschap, verantwoordelijkheidsgevoel naar de gemeenschap en verwachte materiële voordelen.

Betrokken actoren zien het Landschapspark als een noodzakelijke hefboom om complexe omgevingsuitdagingen (zoals waterkwaliteit en biodiversiteit) aan te pakken en de streekidentiteit te beschermen of verder te ontwikkelen.

Door samen te werken in een brede coalitie kunnen actoren lokale belangen en argumenten inbedden in een groter, gezamenlijk streekverhaal. Dit creëert meer maatschappelijk draagvlak, helpt om de stem van hun achterban beter te laten horen en geeft de regio meer geloofwaardigheid en slagkracht op hogere beleidsniveaus.

De belofte van structurele financiering draagt bij aan financiële rust en continuïteit. Bovendien vergroot de coalitie de capaciteit om nieuwe, grotere subsidies aan te trekken en biedt ze kansen op gerichte economische voordelen voor bijvoorbeeld de landbouw- en toerismesector. Zonder deze voordelen is de vereiste tijdsinvestering voor veel actoren moeilijk te verantwoorden.

Specifiek op coalitie-niveau zijn actoren vooral gemotiveerd om zich te engageren binnen Landschapspark-coalities omwille van de verwachting afstemming tussen doelstellingen en een langetermijnvisie te realiseren alsook grensoverstijgend te kunnen werken en aan kennisdeling te kunnen doen.

Actoren kampen vaak met dezelfde grens- en beleidsoverstijgende problemen (zoals klimaatadaptatie en versnippering) en ervaren frustratie over kortlopende projecten. De coalitie biedt een structuur om doelstellingen op elkaar af te stemmen, beleidscontinuïteit te garanderen en efficiënter te werken. Bovendien faciliteert de coalitie de dialoog, wat essentieel is om maatschappelijke polarisatie te verminderen en win-win situaties te creëren.

Daarnaast stelt de coalitie actoren in staat om op een holistische manier te werken en administratieve, geografische en bevoegdheidsgrenzen te overstijgen, wat noodzakelijk is voor thema's zoals waterbeheer en ecologische verbindingen. Ook de mogelijkheid tot kennisuitwisseling en de samenwerking met (meer) invloedrijke, strategische partners vormen een sterke stimulans.

Tot slot concluderen we dat al deze motiverende factoren pas leiden tot daadwerkelijke participatie wanneer de actoren over het juiste **handelingsvermogen** beschikken. Dit betekent dat deelname moet aansluiten bij de persoonlijke interesses en expertise van de actor, en dat er vanuit de eigen organisatie voldoende tijd, capaciteit en draagvlak aanwezig moet zijn om het takenpakket binnen de coalitie succesvol uit te voeren.

We onderzochten ook welke uitdagingen actoren ervaren om zich te engageren binnen coalities op landschapsniveau. We concluderen 1) dat coalities zowel externe contextuele en

Specifiek met betrekking tot contextuele en beleidsmatige uitdagingen ervaren actoren uitdagingen verbonden aan het Vlaams Parken Beleid, het gebiedsgericht werken en de grensoverstijgende context waarbinnen samenwerking plaats vindt.

Uitdagingen verbonden aan het gebiedsgericht werken zijn een hoge bestuurlijke drukte door een versnippering van overlegstructuren, waardoor overbevraging ontstaat. Hoewel men integraal wil samenwerken, botst men op de grenzen van gefragmenteerde, sectorale beleids- en financieringsinstrumenten die maatwerk belemmeren.

Specifiek met betrekking tot uitdagingen verbonden aan de coalitie-samenwerking ervaren actoren uitdagingen op het vlak van visie en doelstellingen, de governance-structuur, de capaciteit en het mandaat van coalitiepartners, het betrekken en geëngageerd houden van coalitiepartners alsook uitdagingen ten gevolge van spanningen, wantrouwen, weerstand en soms ook sabotage binnen de coalitie.

Een bijkomende uitdaging is de ongelijke capaciteit tussen coalitiepartners met potentiële structurele ondervertegenwoordiging van bepaalde actoren of sectoren.

Ook het succesvol en langdurig geëngageerd houden van coalitiepartners is een grote uitdaging door ontbrekende belangrijke actoren, een scheve lasten-lusten balans, een gepercipieerde geforceerde projectdeelname en continuïteitsverlies door personeelsverloop bij partnerorganisaties.

Samenwerken vereist meer dan inhoudelijke afstemming en vraagt het overwinnen van historische conflicten en interpersoonlijke fricties. Verschillende coalitiepartners hebben het moeilijk om het eigenbelang en lokaal denken te overstijgen in functie van

Een belangrijke uitdaging betreft de weerstand die sommige invloedrijke actoren tegenover het initiatief vertonen. Deelnemers gaven aan dat deze weerstand zich op verschillende manieren kan manifesteren, gaande van het actief uiten van bedenkingen bij deelname tot een vorm van betrokkenheid die enkel gericht is op het monitoren van het proces en het behartigen van eigen belangen.

Daarnaast kunnen elementen die motiverend werken, zich tegelijkertijd ook manifesteren als een uitdaging. Zo worden bijvoorbeeld grensoverstijgende samenwerking of afstemming vinden tussen verschillende projecten binnen de streek zowel als een motivatie als als een uitdaging gepercipieerd door deelnemers.

We willen deze indruk nuanceren – maar zijn niet in staat ze op basis van onze data te kwantificeren – door te stellen dat veel van de deelnemers aan dit onderzoek overwegend positief waren over de samenwerking en duidelijke motivaties hadden om eraan bij te dragen. Aangezien de interviewgids op die manier ontworpen was om ook duidelijk de uitdagingen in kaart te brengen, kwamen deze ook uitgebreid aan bod in het interview. Het aantal uitdagingen is groter dan het aantal motivaties in dit rapport. Dit moet niet noodzakelijk geïnterpreteerd worden als een negatief verhaal. Het is mogelijk dat er over de verschillende coalities en deelnemers heen meer coherentie zit in de motivaties dan in de uitdagingen wat zich manifesteert in een groter aantal – maar misschien minder breed gedeelde – uitdagingen. Daarnaast besteedden we tijdens de rekrutering aandacht aan het profiel van de deelnemer. Daarbij vermeden we om alleen maar de ‘coalitie-lovers’ te rekruteren en ook actief deelnemers te rekruteren die (zeer) kritisch stonden ten opzichte van de coalities binnen de context van de Landschapsparken.

Omgekeerd is het bijvoorbeeld waarschijnlijk dat we bij een latere bevraging meer motivaties zouden capteren die verbonden zijn aan toekomstige realisaties. De onderzochte coalities waren op het moment van dit onderzoek nog te jong om al concrete verwezenlijkingen te hebben gerealiseerd. We verwachten dus dat potentiële toekomstige successen de motivatie om samen te werken verder zullen voeden.

Verder is het belangrijk mee te geven dat veel motivaties en uitdagingen aan bod kwamen in de verschillende coalities die we bevroegen. Andere motivaties en uitdagingen kwamen slechts in één of enkele coalities aan bod. Dit kan verklaard worden door de grote diversiteit van de coalities in termen van bijvoorbeeld voorgeschiedenis van samenwerken, grensoverschrijdendheid, een erkenning gekregen hebben of niet,... Deze verschillen zijn van invloed op de ervaringen die coalitiepartners hebben en de daaruit voortvloeiende motivaties en uitdagingen. Zo was het bijvoorbeeld voor sommige coalities een uitdaging om een samenwerking te initiëren daar waar die in het verleden ontbrak. Andere coalities hadden al een geschiedenis van samenwerking en moesten niet van nul beginnen maar hadden dan in sommige gevallen wel te kampen met een voorgeschiedenis van wantrouwen en conflict tussen de coalitiepartners.

Er zijn verschillende interessante pistes voor vervolgonderzoek. Zo haalden we eerder al aan dat het interessant zou zijn om op een later tijdstip hetzelfde onderzoek te herhalen om ook andere – nu misschien minder relevante of bewuste – motivaties en uitdagingen te capteren. Daarnaast zou het interessant zijn om het onderzoek op een later tijdstip te herhalen om te kijken hoe de motivaties en uitdagingen verder leven of evolueren en op welke manieren er met uitdagingen op individueel, organisaties of coalitie-niveau werd omgegaan. Ook om de duurzaamheid van engagement van coalitiepartners beter te begrijpen, zou vervolgonderzoek interessant zijn. Wat motiveert actoren niet alleen om zich te engageren binnen coalities, maar ook wat motiveert actoren om zich – ondanks verschillende uitdagingen – te blijven engageren binnen de coalities. Daarnaast zou het ook interessant zijn om zicht te krijgen op de redenen van actoren om op langere termijn hun engagement binnen de coalitie in te perken of op te zeggen.

Referenties

- Bryman, A. (2004). Social research methods (2nd Editio). New York: Oxford University Press.
- Cordemans, Karl & Bastiaens, Jan & Hofkens, Els & Spek, Theo & Van Damme, Sylvie. (2025). Landscape parks in Flanders (Belgium): a new and innovative instrument for landscape care. Journal of European Landscapes - Special Issue: 25 years of the Council of Europe Landscape Convention. 6. 153-160. 10.5117/JEL2025.3.007.CORD.
- DiCicco-Bloom B. & Crabtree B.F. (2006). The qualitative research interview. Medical Education 40 (4): 314-321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>.
- Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. Social Science & Medicine, 292, 114523. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114523>
- Howitt D. (2019). Introduction to Qualitative Research Methods in Psychology: Putting Theory Into Practice. 4. Auflage ed. Pearson Education, Limited, Harlow, 560 p.
- Kvale S. & Brinkmann S. (2009). InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing. 2. ed ed. Sage, Los Angeles, 354 p.
- Mortelmans, D. (2020). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden [Handbook for qualitative research methods]. Leuven: Acco.
- Otto, I. M., M. Wiedermann, R. Cremades, J. F. Donges, C. Auer, and W. Lucht. 2020. Human agency in the Anthropocene. Ecological Economics 167:106463. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106463>
- Pattberg, P., and J. Stripple. 2008. Beyond the public and private divide: remapping transnational climate governance in the 21st century. International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics 8(4):367-388. <https://doi.org/10.1007/s10784-008-9085-3>
- Turkelboom, F., M. Nishi, B. Locatelli, E. Andersson, L. Vercruysse, E. Garau, M. D. López-Rodríguez, C. Noël, N. Dendoncker, T. Plieninger, J. Desair, C. Albert, C. Barnaud, S. Jacobs, A. J. Castro, E. Oteros-Rozas, A. Heck, and M. Torralba. 2026. Why do we work together? Motivations for collaboration in multifunctional conservation-oriented landscapes. Ecology and Society 31(1):29. <https://doi.org/10.5751/ES-17029-310129>
- Vlaamse Landmaatschappij. (z.d.). Wettelijk kader Landschapsparken. Geraadpleegd op 1 juli 2026, https://www.vlm.be/nl/themas/platteland/landschapskwaliteit%20en%20onderhoud/landschapsparken/Wettelijk_kader_LSP/Paginas/default.aspx
- Vlaamse Overheid. (2023, 9 juni). Decreet houdende de Vlaamse parken en algemene landschapszorg. Codex Vlaanderen. <https://codex.opendata.api.vlaanderen.be/api/WetgevingDocument/1038505>

6 BIJLAGE

INTERVIEWGIDS

Kennismaking (10')

We starten met een kennismaking om enerzijds de opzet van het interview toe te lichten en anderzijds elkaar te leren kennen en een veilige omgeving te creëren. Het is belangrijk dat de deelnemer zich veilig voelt om vrijuit te kunnen praten. Hierbij is het belangrijk dat de deelnemer begrijpt dat er geen juiste of foute antwoorden zijn en dat vooral de zaken die spontaan opkomen belangrijk voor ons zijn.

- deelnemer bedanken voor aanwezigheid
- Mezelf kort introduceren
- INBO en N&M kort introduceren – onafhankelijk onderzoek
- Geïnformeerde toestemming overlopen en laten ondertekenen
- deelnemer op zijn/haar gemak stellen door te zeggen dat er geen goede of slechte antwoorden zijn. Belangrijkste is wat zij denken, voelen, vinden,... Zij zijn de experts/ervaringsdeskundige! en dat we geen informatie zullen publiceren die direct te linken is aan hun persoon
- Leg uit waarom we graag het gesprek zouden opnemen (we zijn heel geïnteresseerd in uw mening, de opname helpt ons om al wat u deelt 'mee' te hebben. Zo moet ik minder schrijven en kan ik veel beter naar u luisteren) en toestemming vragen hiervoor. Wat in geval van weigering voor opname?
- Meegeven dat het gesprek maximaal 1,5h zal duren (in het totaal, dus van 'hallo' tot 'tot ziens').
- Nadenken mag, maar vaak zijn uw meest spontane reacties en associaties het interessantst voor het onderzoek. Het interview zal een open gesprek worden dat ik aan de hand van een aantal vragen zal leiden en waarin je alles kan zeggen wat er in je opkomt.
- Akkoord voor opname? => Zet recorder aan

Identificatie actoren en traject van coalitievorming (15')

In dit deel proberen we een duidelijk beeld te krijgen van de actor (coalitiepartner of coördinator/facilitator) en diens organisatie. De organisatie kan ook een onderneming zijn. Ook onderzoeken we hoe de coalitie tot stand kwam en hoe ze er uitziet. We starten echter met een associatieoefening om nieuwe/onverwachte thema's en aspecten van Landschapspark coalities te ontdekken. In dit deel van de gids nemen we enkele extra vragen op voor de coördinator/facilitator.

- **Kennismaking:** Kan u zichzelf en uw organisatie kort beschrijven?
 - o Welke organisatie?
 - o Wat doet uw organisatie? Wat is de relatie met de lokale streek (landschap)?
 - o Wat is uw functie? Hoe lang al in deze organisatie/functie actief?
 - o Wat is uw vooropleiding?
 - o Welke taken neemt u op?
 - o **ENKEL VOOR PARTNERS:** Wanneer werd u/uw organisatie bij de coalitie betrokken?
- **Associaties Landschapspark:** Wanneer ik 'Landschapspark' zeg, wat zijn dan woorden, beelden, eventueel emoties die opkomen? Probeer niet te diep na te denken en kijk wat er spontaan in u opkomt.

- **Open zin:** (Mod?: Lees volgende zin voor en vraag aan de deelnemer deze aan te vullen in eigen woorden. Het is belangrijk dat ze vanuit hun gevoel vertrekken en er niet te diep over nadenken.) *“De Landschapspark-coalitie is voor mij zoals...”*
- **Ontstaan:** Hoe is de coalitie tot stand gekomen? Kan u de belangrijkste stappen op een tijdlijn weergeven?
 - o Wie nam initiatief? Wanneer? Waarom?
 - o Wie werd er wanneer betrokken?
 - o Waarom werd iemand betrokken?
- **Structurele financiering:** Deze vragen stellen per case.

Case 1: Niet ingediend

- o Waarom niet ingediend?
- o Wat gebeurt er nu met de coalitie? Bestaat ze nog? 2 opties:
 3. Waarom bestaat ze niet meer? Waarom stop gezet? Had dit anders geweest mochten er een subsidie/financiering zijn geweest?
 4. Waarom werd er beslist er toch mee verder te gaan?

Case 2: Ingediend en weerhouden

- o Wat was/is het belang van de subsidies/financiering voor het voortbestaan en de werking van de coalitie?

Motivaties, barrières en uitdagingen (20')

In dit deel van het interview onderzoeken we de motivaties en barrières/uitdagingen om 1) een coalitie te initiëren, 2) toe te treden tot een coalitie en 3) partner te blijven binnen de coalitie (=onderzoeksvraag 1). We vatten hierbij motivaties, barrières/ uitdagingen breed op en onderzoeken ze zowel op het niveau van het individu als op het niveau van de organisatie. Daarbij wordt de context waarin de coalitie al dan niet gevormd wordt, zo veel mogelijk meegenomen. Onderstaande tabel kan hierbij helpen als leidraad. Thema's die mogelijk relevant zijn, zijn: voorgeschiedenis/context, visie, doelstelling(en), middelen, partners, rol van de partners, beslissingen, verantwoordelijkheid en beslissingsvrijheid, monitoring en evaluatie.

		Fases		
		Initiëren (coördinator)	Toetreden (partner)	Blijven (partner en coördinator)
Motivaties	Individu-niveau			
	Organisatieniveau			

In dit deel onderzoeken we wat het gepercipieerde succes van de coalitie tot nu toe is voor de actoren binnen de coalitie (zowel voor hen persoonlijk als voor de organisatie) (=onderzoeksvraag 2). We onderzoeken tot wat de coalitie tot nog toe geleid heeft en wat ze mogelijk maakte dat daarvoor niet mogelijk was. Aangezien de coalities recent officieel werden, zijn ze mogelijk nog beperkt actief. Dit deel is dus eerder exploratief van aard.

- **Operationalisatie:** Waar is de coalitie op dit moment zoal mee bezig?
- **Missie/doelstellingen coalitie:** Kan u in eigen woorden uitleggen wat de missie/doelstellingen zijn van de coalitie?
 - o Wat is volgens u het potentieel van de coalitie? Wat kan/wil ze verwezenlijken?
- **Belang coalitie:** Is de coalitie belangrijk voor u/uw organisatie? Wat is de meerwaarde?
 - o Waarom wel/niet belangrijk?
 - o Wat is er dankzij de coalitie mogelijk die anders niet zouden kunnen gerealiseerd worden?
 - o Als de coalitie uiteen zou vallen of zou stoppen te bestaan, wat zou u/uw organisatie dan missen?
- **Definitie succes:** Wanneer is de coalitie in uw ogen succesvol?
 - o Hoe succesvol is ze volgens u op dit moment? Score van 0 tot 10?
 - o Wat zijn de verwachtingen hierrond naar de toekomst?
 - o Wat is hiervoor nodig?
 - o In hoeverre is dit in lijn met de missie/doelstellingen van de coalitie (zie eerdere vraag)
- **Formule succes:** Wat zijn volgens u de belangrijkste elementen/ingrediënten/bouwstenen om tot een succesvolle coalitie te komen? (Mod. Noteer de elementen op post-its)
 - o Rangschik de verschillende elementen (post-its) in functie van hun belangrijkheid. Bovenaan de belangrijkste elementen.
 - o Bespreek de elementen. Wat versta je hieronder?
 - o Geef met een score tussen 0 en 10 aan hoe de coalitie hier op scoort.
- **Samenwerkingsgeschiedenis:** Werkte u/uw organisatie eerder al samen met partners op landschapsniveau?
 - o Zo ja, met welke partners en waarom?
 - o Wat waren uw ervaringen met deze samenwerking?
 - o Is er een meerwaarde van de coalitie ten opzichte van deze al eerder bestaande samenwerkingen? Zo ja, welke meerwaarde?
- **Sterktes coalitie:** Wat zijn de sterktes van de coalitie? Waar kunnen andere samenwerkingen volgens u van leren?
 - o Hoe komt het dat dit zo goed lukt?
- **Zwaktes coalitie:** Wat zijn de zwaktes van de coalitie? Wat zou er beter moeten/kunnen?
 - o Hoe gaat de coalitie hiermee om?
 - o Hoe kan dit beter?
- **Spanningen:** Ervaart u bepaalde spanningen of spanningsvelden binnen de coalitie?
 - o Welke partners?
 - o Welke spanningsvelden?

- o Impact daarvan op de coalitie?
- O Hoe wordt hiermee omgegaan?

Afsluiting (1')

- Wilt u graag nog iets toevoegen aan dit gesprek?
- Bedanking voor deelname
- Recorder afzetten

- Wilt u graag nog iets toevoegen aan dit gesprek?
- Bedanking voor deelname
- Recorder afzetten